

Sanni Hyttinen

Lotta Kallioinen

Maija Koponen

Tiia Pyykkö

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Varhaiskasvatuksen sosionomi

Opinnäytetyö, 2023

KAVERITAITOJEN VAHVISTAMINEN SATUHIERONNAN AVULLA

3–5-vuotiaiden lasten kaveritaidot varhaiskasvatuksessa

TIIVISTELMÄ

Sanni Hyttinen, Lotta Kallioinen, Maija Koponen & Tiia Pyykkö
Kaveritaitojen vahvistaminen satuhieronnan avulla, 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaidot varhaiskasvatuksessa
Sivut 40, liitteet 13
Syksy, 2023
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi
Varhaiskasvatuksen sosionomi

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kaveritaitoihin liittyvät satuhierontakortit, joita on mahdollista käyttää työvälineenä kiireisen arjen keskellä. Tavoitteena oli varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittäminen luomalla helppokäyttöinen työväline kaveritaitojen vahvistamiseen satuhieronnan avulla. Työelämän yhteistyökumppanina oli kaksi Keravan kaupungin päiväkotia. Yhteistyökumppaneina olleiden päiväkotien toiveena oli sosiaalisia taitoja vahvista työväline sekä sen helppo käyttäminen eri lapsiryhmien kanssa.

Työväline on suunnattu varhaiskasvatuksessa 3–5-vuotiaiden lasten kanssa työskenteleville. Menetelmänä hyödynnettiin satuhierontaa, sen lapsen itsetuntoa tukevan merkityksen takia. Satuhieronta antaa lapselle mahdollisuuden rauhoittavan kosketuksen avulla käsitellä satuja itselleen sopivalla tavalla. Produktina syntyi kymmenen satuhierontakorttia, joiden teemana ovat kaveritaidot. Satuhierontakortteja luodessa tutustuimme keskeisiin käsitteisiin sekä olemassa oleviin materiaaleihin. Korttien sadut ja kuvitus on itse tuotettu.

Satuhierontakorttien soveltuvuutta pilotoitiin kolmessa eri lapsiryhmässä. Työväline jäi päiväkotien hyödynnettäväksi testaamisen jälkeen. Työvälineestä kerättiin palautetta varhaiskasvatuksen henkilöstöltä anonymilla kyselylomakkeella. Kyselylomake sisälsi kahdeksan strukturoitua kysymystä sekä kolme avointa kysymystä. Saadun palautteen perusteella satuhierontakortit tukivat 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaitoja, kortit koettiin helppokäyttöisiksi ja niitä käytettäisiin uudelleen.

Asiasanat: Satuhieronta, sosiaaliset taidot, tunnetaidot, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Sanni Hyttinen, Lotta Kallioinen, Maija Koponen & Tiia Pyykkö
Strengthening friendship skills through story massage, friendship skills of 3–5-year-old children in early childhood education
40 p., 13 appendices
Autumn, 2023
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Social Services, Early childhood education
Bachelor of Social Services

The purpose of this development-oriented thesis was to create easy-to-use material for strengthening friendship skills with the help of story massage in early childhood education. Two daycare centers in the city of Kerava were the partners in the thesis project. The partner daycare centers wanted material that would strengthen social skills and that could be easily used with different groups of children.

The material is aimed at those who work with 3–5-year-olds in early childhood education. The method of the material is story massage because of its importance in supporting the child's self-esteem. Story massage gives the child the opportunity to deal with stories in a way that suits them, with the help of a soothing touch. As a product, a set of ten story massage cards was created, the theme of which was friendship skills. When creating the story massage cards, the authors got to know the key concepts and existing materials. The stories and illustration of the cards are self-produced.

The suitability of the story massage cards was tested in three different groups of children. After testing, the material was left for the daycare centers to use. Feedback for the material was collected from early childhood education personnel using an anonymous questionnaire. The questionnaire contained eight structured questions and three open questions. Based on the feedback received, the story massage cards were considered easy to use and would be used again.

Keywords: Early childhood education and care, emotional skills, social skills, story massage

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	VARHAISKASVATUS	6
2.1	Varhaiskasvatus Suomessa.....	6
2.2	Tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa	7
2.3	Tunnetaitojen tukemiseen liittyvät tutkimukset ja menetelmät.....	9
3	TUNTEET	12
3.1	Tunteet ja lapsen tapa oppia ja ilmaista niitä	12
3.2	Lapsen emotionaalinen kehitys.....	13
4	KAVERITAITOT	16
4.1	Vertaissuhteet varhaiskasvatuksessa	16
4.2	Ryhmässä toimimisen taito ja vuorovaikutuksen ylläpitämisen taito ...	20
4.3	Vuorovaikutukseen liittymisen taito ja toisten huomioon ottamisen taito	22
5	SATUHIERONTA.....	23
5.1	Mitä on satuhieronta ja sen myönteinen koskettaminen?.....	23
5.2	Kosketus ja sosiaalisten taitojen kehittyminen	24
6	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	25
6.1	Tausta ja yhteistyökumppani, alustava idea.....	25
6.2	Tarkoitus ja tavoite	26
7	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄLLISET VALINNAT.....	27
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	27
7.2	Tiedonhankinnan menetelmät.....	27
7.3	Arviointimenetelmät.....	29
7.4	Työvälineen rakentaminen yhteiskehittämisen avulla	30
8	SATUHIERONTAKORTTIEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI	31
8.1	Opinnäytetyötä ohjaava prosessi	31
8.2	Aloitus- ja suunnitteluvaihe	31
8.3	Toteutusvaihe	32

8.4 Pilotointi ja arvioinnin menetelmät.....	34
9 ARVIOINNIN TULOKSET	34
9.1 Palautekyselyn tulokset.....	34
9.2 Tekijöiden itsearviointi.....	36
10 POHDINTA	37
10.1 Luotettavuus ja eettisyys.....	37
10.2 Oma ammatillinen kehittyminen	39
10.3 Johtopäätökset.....	40
10.4 Jatkokehitysideat	41
LÄHTEET.....	43
LIITE 1. Saatekirje	49
LIITE 2. Kyselylomake	50
LIITE 3. Alustus ja ohjeet satuhierontaan	51
LIITE 4. Anteeksi antaminen	4
LIITE 5. Anteeksi pyytäminen	6
LIITE 6. Jakaminen	8
LIITE 7. Kannustaminen	10
LIITE 8. Kauniit sanat.....	12
LIITE 9. Mukaan ottaminen	14
LIITE 10. Kiittäminen.....	16
LIITE 11. Toisen koskeminen.....	18
LIITE 12. Toisen kuunteleminen	20
LIITE 13. Vuoron odottaminen	22

1 JOHDANTO

Sosioemotionaalisten taitojen kehittyminen tukee lapsen toimintaa vertaisryhmässä ja opettaa muiden ihmisten arvostamista. Varhaiskasvatus tarjoaa monipuolisen ympäristön, jossa on mahdollista harjoitella tunteiden tunnistamista ja ristiriitojen ratkaisemista erilaisten ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa. Kasvattajien tehtävänä on auttaa lapsia oppimaan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja asettumalla toisen asemaan, tarkastelemalla asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemalla ristiriitatilanteita rakentavasti. (Opetushallitus, i.a.-a.) Sosioemotionaaliset taidot ovat erilaisia taitoja, joita ihminen käyttää koko elämänsä ajan päivittäin. Nämä taidot kehittyvät ihmisten ollessa vuorovaikutuksessa keskenään. Varhaiskasvatuksessa sosioemotionaaliset taidot kasvavat kasvattajan ja vertaisryhmän jäsenten avulla. Kasvattajat ovat jatkuvasti lapselle mallina, kuinka tunteiden kanssa menetellään. Ammatillaisen onkin tärkeää kiinnittää huomiota omaan toimintaansa ja malliin mitä antaa. Sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitseva lapsi tarvitsee tunnekasvatustuokioiden lisäksi läsnä olevan aikuisen, joka tukee arjen eri tilanteissa. (Ahonen, 2021, s. 70–71, 80.)

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön aiheena on 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaitojen vahvistaminen satuhieronnan avulla. Satuhierontamenetelmä on rekisteröity tavaramerkki. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kaveritaitoihin liittyvät satuhierontakortit, joiden sadut ja kuvituksen luomme itse. Korttien kuvissa Hiiri, Pöllö, Sammakko ja Pupu seikkailevat yhdessä. Kuvissa kuvataan erilaisia tilanteita, jotka tapahtuvat päiväkodin arjessa joka päivä. Suunnittelimme korteista helppokäyttöiset, jotta niiden käyttö ei vaatisi etukäteisvalmisteluja. Tunnistamme opinnäytetyömme aiheen ajankohtaisuuden, sillä jokainen ryhmätämme työskentelee varhaiskasvatuksessa. Siksi opinnäytetyön tekeminen myös tukee ammatillista kasvuamme varhaiskasvatuksen sosionomeina. Korttien kohderyhmänä ovat 3–5-vuotiaat lapset, sillä juuri tässä iässä sosiaalisten taitojen oppimisen herkkyys näkyy arjessa. Lapset tarvitsevat vahvistusta itselleen ja kykyjä oppia kaveritaitoja eri menetelmien avulla. Satuhieronta valittiin menetelmäksi, sillä sen avulla lapsi pystyy käsittelemään kaveritaitoja erilaisten aistien

avulla ja vahvistaa samalla vuorovaikutussuhdetta muihin ihmisiin. Sadun kuuntelun aikana lapsi usein luo mielikuvia sadun tapahtumista, jotka auttavat lasta käsittelemään ja ymmärtämään nämä lapsen oman kehitystason mukaisesti (Sinkkonen 2008, s. 256–257). Satuhieronta kehittää lapsen itsetuntoa ja positiivista maailmankuvaa, sen on todettu vähentävän myös konfliktitilanteita (Tuovinen, 2014). Kaveritaitoihin pohjautuvan satuhieronnan tavoitteena on siis edistää kaveritaitoja sekä luoda onnistumisen kokemuksia. Yhteistyötahona ovat kaksi Keravan kaupungin päiväkotia. Tämä opinnäytetyö julkaistaan myös satuhieronnan omilla verkkosivuilla.

2 VARHAISKASVATUS

2.1 Varhaiskasvatus Suomessa

Varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kokonaisuus lapsen kasvatusta, opetusta sekä hoitoa, joiden tarkoituksena on luoda perusta läpi elämän jatkuvalla oppimiselle. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Yhteistyön tekeminen huoltajien kanssa on tärkeä osa varhaiskasvatusta, ja varhaiskasvatus on huoltajien tukena kasvatustyössä. Tutkimuksissa on todettu, että laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa myönteisesti lapseen sekä yhteiskuntaan. Laadukas varhaiskasvatus pitää sisällään sensitiivistä vuorovaikutusta, lasten mielenkiinnon kohteiden huomioimista, yhteisen oppimisympäristön rakentamista, tukea ja turvaa sekä kasvun ja kehityksen mahdollistamista. (Opetushallitus, i.a.-b.) Jyrävä (2023) kertoo, että jopa aikuisena paremmin työelämässä pärjäämisen uskotaan aikaisemman tutkimuksen perusteella liittyvän lapsena saatuun laadukkaaseen esiopetukseen tai varhaiskasvatukseen.

Suomessa varhaiskasvatuksen järjestämistä määrittävät ja velvoittavat Suomen perustuslaki, varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus, 2022.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet perustuvat varhaiskasvatuslakiin ja niiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenmukaista toteutumista koko maassa. (L540/2018.) Velvoitteita varhaiskasvatukselle muodostuu myös esimerkiksi yhdenvertaisuuslaista, tasa-arvolaista, Euroopan ihmisoikeussopimuksesta sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta. (Opetushallitus, 2022). Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen tavoitteeksi määritellään lapsen ikätasaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lapselle tulee tarjota monipuolista pedagogista toimintaa leikin, liikkumisen, taiteen ja kulttuuriperinteen kautta. Ympäristön, jossa varhaiskasvatuksessa toimitaan, on edistettävä oppimista sekä kehittymistä huomioiden lapsen turvallisuus, ikä ja kehitys. Kasvattajat vahvistavat lapsen myönteisten oppimiskokemusten syntymistä ja tukevat läpi elämän jatkuvaa oppimista.

Lasten toimimista vertaisryhmässä edistetään sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan. (L540/2018.)

Varhaiskasvatussuunnitelman arvoperustan lähtökohtana on lapsen ensisijainen etu. Lapsen hyvinvoinnista, huolenpidosta ja suojelusta pidetään huolta, sekä lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Kasvattaja antaa lapselle mahdollisuuden tuoda omat mielipiteensä ja ajatuksensa julki lapselle sopivin ilmaisun keinoin varhaiskasvatuksessa. Jokaista lasta kohdellaan yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti riippumatta sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöstä riippumattomista syistä. Varhaiskasvatuksessa opetetaan lasta kunnioittamaan ihmisoikeuksia ja ihmisarvojen loukkaamattomuutta. Kiusaaminen, rasismi tai väkivalta eivät ole varhaiskasvatuksessa keneltäkään hyväksyttäviä asioita ja jokaisella lapsella on oikeus olla oma ainutlaatuinen itsensä. Kasvattajat luovat lähtökohdat moninaisuutta kunnioittavalla ilmapiirille. Varhaiskasvatuksessa lapselle tulee tarvittaessa tarjota tukea oikea-aikaisesti sekä riittävästi. (Opetushallitus, 2022.)

2.2 Tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lapset nähdään aktiivisina toimijoina ja ryhmänsä jäseninä. Lapsille mahdollistetaan leikkiin ja yhteiseen toimintaan osallistuminen tukemalla sosiaalisia suhteita. Yhteenkuuluvuuden tunne toisten ihmisten kanssa vaikuttaa lapsen oppimiseen ja osallisuuteen. Varhaiskasvatuskäisen lapsen kehitys on nopeaa, tuona aikana tapahtunut kehitys näkyy merkittävästi tulevan elämän aikana. (Opetushallitus, i.a.-b.) Koivulan ja Huttusen (2018) mukaan lapsi tarvitsee sosiaalista tietoisuutta ja itsesäätelytaitoja ollakseen vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa sekä luodakseen sosiaalisia suhteita. Sosiaalinen tietous käsittää muiden tunteiden ja näkökulmien ymmärryksen, itsesäätelytaidot auttavat lasta säätelemään omia tunteitaan.

Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on vahvistaa laaja-alaista osaamista, joka sisältää kuusi toisiinsa liittyvää osa-aluetta. Vuorovaikutusta ja siihen liittyviä taitoja tarvitaan ajattelun ja oppimisen taitojen, monilukutaidon sekä kulttuurisen

osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun osa-alueilla. Kun varhaiskasvatus on laadukasta, luo se pohjan laaja-alaisen osaamisen taitojen harjoittelulle ja oppimiselle. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeiset tavoitteet muodostuvat viidestä oppimisen alueesta, joita ovat kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Näistä useassa painotetaan vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Kielten rikkaassa maailmassa keskitytään kielellisen kehityksen tukemiseen, joka on yhteydessä vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kielellinen kehitys ja sen tukeminen antavat lapselle mahdollisuuden laajempaan vuorovaikutukseen muiden kanssa. Kasvattajat ovat tärkeässä osassa lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisessä. Kasvattajan on meneteltävä sensitiivisesti, reagoitava lapsen viesteihin sekä kannustettava kommunikointiin. Minä ja meidän yhteisömme- oppimisen alueen tarkoituksena on kehittää lapsen ymmärrystä monimuotoisuudesta yhteisössä ja siinä toimimisessa. Tämä oppimisen alue tukee lapsen vuorovaikutuksen kehittymistä. (Opetushallitus, 2022.) Rosenthalin ja Gattin (2010) mukaan on kuitenkin huomioitava, että monissa maissa varhaiskasvatuksessa työskentelevien koulutus on vajavaista tukeakseen lasten sosiaalista ja emotionaalista kehitystä. Usein koulutuksessa keskitytään kotiympäristön vaikutukseen näiden taitojen kehittämisessä. Kasvattajana työskentelevien taidot tukea lapsen sosioemotionaalisen osaamisen kehittymistä voivat usein olla heikot. Tämä näkyy erityisesti taapero ikäisten kanssa työskennellessä, kun lapsen kommunikointitaidot ovat vielä melko rajalliset.

Varhaiskasvatuksessa kasvattajat tukevat lapsen sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Kasvattaja luo luottamussuhteen lapseen, ja tässä näkyvät lapsen aiemmat vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet, joita useimmiten ovat huoltajien kanssa syntyneet suhteet. Luottamussuhteen luominen on tärkeä osa pysyvän vuorovaikutussuhteen luomista kasvattajan ja lapsen välillä. Pysyvä vuorovaikutussuhde auttaa kasvattajaa tutustumaan lapseen sekä huomioimaan hänen yksilöllisen kehityksensä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö auttaa lapsia luomaan hyvää vuorovaikutusta sekä auttaa ratkomaan ristiriitoja rakentavia keinoja käyttäen. Omalla esimerkillään kasvattajat opettavat lapsille kunnioittavaa ja arvostavaa vuorovaikutusta henkilöstön, huoltajien ja lähiympäristön kanssa. (Opetushallitus, 2022.) Sosiaalisten taitojen kehittämiseen vaikuttavat kasvattajan ja

lapsen välinen vuorovaikutus, lapsiryhmän ilmapiiri sekä varhaiskasvatuksen laatu (Opetushallitus, i.a.-c). Kasvattajan vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa esimerkiksi lapsen kykyyn osoittaa empatiaa, joka vaikuttaa yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja lasten hyvinvointiin (Koivula & Huttunen, 2018, s. 177–183). Kun lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja yhteisöön kuuluvaksi sosiaalisten taitojen kehitykselle on hyvät lähtökohdat. (Opetushallitus, i.a.-c).

2.3 Tunnetaitojen tukemiseen liittyvät tutkimukset ja menetelmät

Varhaiskasvatusikäisten lasten sosioemotionaaliset haasteet ovat yleisiä, arviolta kymmenestä jopa 30 prosenttiin varhaiskasvatusikäisistä lapsista kokee näitä haasteita. Varhaiskasvatuksessa sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä edistävän työn tekemiselle haasteita aiheuttavat suuret ryhmäkoot sekä inklusiivinen näkemys, jossa erityislapsen sijoitetaan normaaliin varhaiskasvatusryhmään erityisryhmän sijasta. Normaalisissa ryhmässä kasvattajalla ei ole resursseja tarjota erityislapsen tarvitsemaa konkreettista tukea käyttäytymisen tueksi, eikä lapsi pysty hyötymään vertaistuesta. (Määttä ym., 2017, s. 8.)

Tutkittua tietoa, siitä mitä käytänteitä ja menetelmiä tavalliset varhaiskasvatusryhmät käyttävät sosioemotionaalisen kehittymisen tukena on vähäisesti. Erilisten tukimenetelmien vaikuttavuudesta on olemassa tutkittua tietoa ja erilaisten materiaalien käytöllä on huomattu olevan myönteisiä vaikutuksia. Näitä materiaaleja ovat muun muassa Askeleittain, Ihmeelliset vuodet ja Papilio-ohjelma. Jotta tutkittujen menetelmien käytön hyödyllisyys voidaan varmistaa, on varhaiskasvatuksen henkilöstölle tarjottava koulutusta niihin liittyen. Pohjoismaissa lasten sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvää tutkimustietoa kaivattiin lisää kasvattajan ja lapsen välisen kosketuksen käytöstä, lapsen moraalien kehityksestä, tunteiden säätelykyvystä sekä sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Suomessa viimeaikaisissa varhaiskasvatusikäisten lasten sosioemotionaalisten taitojen kehitykseen liittyvien tutkimusten keskeiset teemat olivat niihin liittyvien riskitekijöiden vaikutukset sekä varhaisten taitojen merkitys myöhemmässä hyvinvoinnissa. Lisää tutkittua tietoa kaivattiin aikuisen ja lapsen välisestä vuorovaikutussuhteesta,

lasten keskinäisestä suhteesta ja ryhmädynamiikasta sekä tukitoimien vaikuttavuudesta. (Määttä ym., 2017, s. 29, 14–16.)

Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää useita toimintatapoja, jotka tukevat lasten sosioemotionaalista oppimista ja kehitystä (Opetushallitus, i.a.-c). Esimerkiksi Helsingin yliopiston tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa ohjattujen tuokioiden synnyttämää kehitystä lasten tunnetaidoissa on mahdollista havaita jo kymmenessä viikossa. Tutkimuksessa saatiin selville, että hyödyntämällä kahta erilaista toimintatuokiota, lasten kyky tukea ja auttaa muita lapsia vahvistuu ja negatiiviset oireet, kuten masentuneisuus ja vetäytyminen vähentyvät. Toimintatuokiot olivat jaetun tarinankerronnan menetelmä SAGA ja Pikkuli- nimisen hahmon ympärille luotu taidelähtöinen toiminta. SAGA- menetelmällä lapsia kannustetaan tunnistamaan tarinoissa esiintyvien henkilöiden tunteita, sekä ajatuksia ja sanoittamaan niitä. Pikkuli- materiaalissa on animaatiosarjan jaksoja, musiikkia ja kirjoja. Lisäksi käytössä oli Pikkulin Tunnekortit. Toiminnan toteuttamista varten työntekijöille järjestettiin koulutus. Pikkuli ja SAGA- toimintaan osallistuneiden lasten sosioemotionaalista kehitystä verrattiin toiseen lapsiryhmään, jolle pidettiin tavallista toimintaa. (Martikainen, 2023.)

Määttä ym. (2017) tekemän kartoituksen mukaan päiväkodeissa sosioemotionaalisten taitojen vahvistamisen menetelmänä käytetään eniten Askeleittain opetusohjelmaa. Askeleittain-opetusohjelman kautta on mahdollista opettaa lapsille tunteiden säätelyä sekä empatia-, itsehillintä- ja ongelmanratkaisutaitoja (Askeleittain, 2015). Kolmanneksi eniten käytetään Ihmeelliset vuodet-ohjelmaa. Askeleittain sekä Ihmeelliset vuodet ohjelmien vaikuttavuudesta on tutkittua tietoa. Menetelmien käyttö on tutkimuksen mukaan usein suunnitelmallista, mutta vain harvoin jatkuvaa. Tunnettujen menetelmien lisäksi tutkimuksessa tuli esille useita muita menetelmiä. Näitä olivat julkaistut toimintamallit, -materiaalit ja -ohjelmat, kuva- ja lelumateriaalien käyttö sekä leikin, musiikin ja liikunnan käyttö. (Määttä ym., 2017, s. 34.)

Erilaisten materiaalien rinnalla varhaiskasvatuksessa käytetyt toistuvat arjen käytännöt ovat tärkeä osa sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä. Tärkeimpinä arjen käytänteinä koettiin myönteisen ilmapiirin ja vuorovaikutuksen tukeminen

sekä ryhmän toiminnan tukeminen hetkissä, joissa kuunteleminen ja kertominen ovat keskeisinä toimintoina. Myös erilaisten sosioemotionaalaisia taitoja harjoittavien materiaalien hyödyntäminen nähtiin tärkeänä osana arjen käytänteissä. (Määttä ym., 2017, s. 36–37.) Lapsia tuetaan omien ja muiden tunteiden tunnistamisessa sekä niiden ilmaisussa rakentavasti. Kasvattajat kertovat lapsille myös omista tunteistaan. Vuorovaikutustaitojen harjoittelu vahvistaa tunnetaitoja, kun erilaisia tunteita havaitaan ja käsitellään. Kasvattajat tukevat lapsen prososiaalista käyttäytymistä kannustamalla sekä kiittämällä. Prososiaalista käyttäytymistä on muun muassa auttaminen, jakaminen, vuorottelu sekä mukaan pyytäminen. Lasten kanssa opetellaan ystävyyden merkkejä sekä harjoitellaan suhteiden solmimista toisten lasten kanssa. (Opetushallitus, i.a.-c.) Kasvattajat tukevat lasten välisiä vertaissuhteita sekä pitävät arvossa syntyviä ystävyyssuhteita. Lapsen itsetunto sekä oma identiteetti vahvistuvat myönteisessä vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksessa vallitseva myönteinen ilmapiiri tukee lapsen oppimista ja hyvinvointia. Myönteistä ilmapiiriä voidaan vahvistaa esimerkiksi loruilla ja sanaleikeillä. (Opetushallitus, 2022.)

3 TUNTEET

3.1 Tunteet ja lapsen tapa oppia ja ilmaista niitä

Tunteiden sanoittamista, säätelyä ja ilmaisemista harjoitellaan koko elämä. Varhaiskasvatuksessa aikuisen tehtävä on olla lapsen vierellä ja auttaa sanoittamaan omia suuriakin tunteita. Tunteet nousevat pintaan nopeasti, hengissä säilymisen ehtona on, että keho viestii tarpeistaan, kuten nälästä tai kylmästä. Samalla tavalla tunteet kertovat kehon kautta syvemmistäkin tarpeista, kuten kuuluksi tulemisen, turvan ja läheisyyden tarpeesta. (Jääskinen, 2017, s. 11–12.)

Tunteet tuovat iloa, liikuttavat, koskettavat ja suututtavat. Usein tunteet myös pelottavat. Aina ei edes tiedetä, mitä tunnetaan, mitä niiden kanssa tulisi tehdä tai miten reagoida niihin. Tästä syystä tunteisiin helposti yli- ja alireagoidaan. Tunteet tuntuvat kehossamme aistimuksina, ovat ajatuksina mielessämme ja näkyvät ulospäin käyttäytymisessä, kehonkielessä, äänensävyssä ja kasvoilla. Tunteet koetaan kehon tuntemuksina ja fysiologisina muutoksina. (Jääskinen, 2017, s. 11–12.) Puuran (2019, s. 139) mukaan lapselle kehittyy ensimmäisten elinkuukausien aikana perustunteet, joita ovat hyvän- ja pahanolon tunne, hämmästyminen ja pelko. Ensimmäisen vuoden aikana tunteet kehittyvät ja tarkentuvat, hyvästä olosta erottuvat onnellisuus ja ilo, pahasta olosta puolestaan suru, kiukku, pelko ja pettymys. Kun lapsi saavuttaa normaalin kehityksen mukaisen kahden vuoden iän, moraaliset tunteet ovat kehittyneet. Moraalisia tunteita ovat myötätunto, syyllisyys, ylpeys ja häpeä. Leikki-ikään tullessa lapsella on tunteiden kirjo jo valmiina.

Epämiellyttävät tunteet voivat olla vaikeaa sietää ja siksi niitä saatetaan vältellä. Tunteiden kohtaaminen on kuitenkin tunnetaitojen kehittymisessä tärkeää, sitten vasta voidaan harjoitella tunteiden säätelyä ja ilmaisemista. Tunteet syntyvät havaintojemme ja niistä tehtyjen tulkintojen herättäminä. Ulkoisia havaintoja tehdään aisteilla ja sisäisiä havaintoja kehollisina ajatuksina ja tuntemuksina. (Jääskinen, 2017, s. 16.)

Tunnereaktioista palautuminen vie aikaa ja silloin lapsi ei ole heti valmis vastaanottamaan apua tai kertomaan mitä tapahtui. Tunteesta selviämiseen voi tarvita läheisyyttä eli aikuisen sylin tai omaa tilaa. Kun lapsi on haavoittuvainen tunteen purkauksen jälkeen, hän tarvitsee hellää kohtelua, tässä usein joko aikuisen syli tai halaus auttaa. (Jääskinen, 2017, s. 16.) Kuuntelemalla tunteitamme opimme ymmärtämään itseämme ja pystymme ilmaisemaan itseämme myös muille. Kun alamme harjoitella tunteidemme, tarpeidemme ja kokemustemme ilmaisua, tulemme helpommin ymmärretyksi ja kohdatuksi. (Jääskinen, 2017, s. 28.)

3.2 Lapsen emotionaalinen kehitys

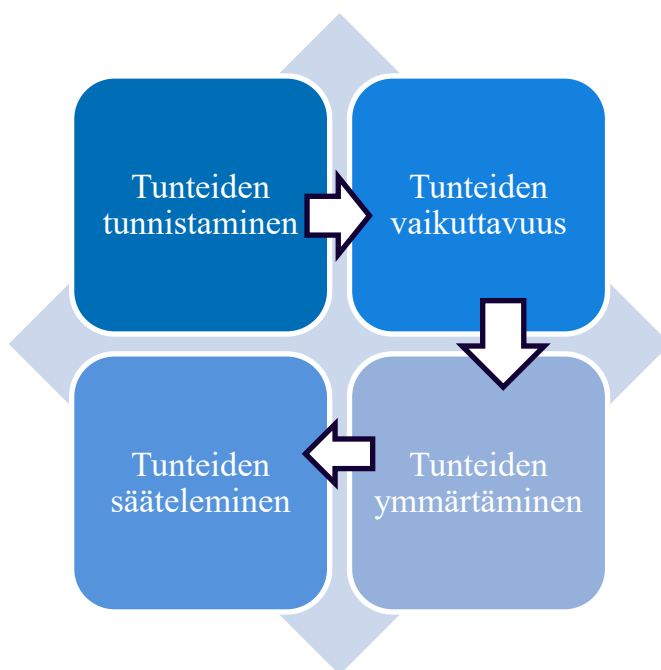
Tunnetaidoilla tarkoitetaan sitä, miten kohtaamme itsessämme ja ympäristössä tapahtuvia asioita. Sisäistämämme tunnetaidot ohjaavat valintojamme tunteiden tullessa. Tunnetaitoihin liittyvät tunnistamisen, sietämisen, säätelämisen, ilmaisemisen, käsittelemisen ja purkamisen taidot. Eli miten tunnistamme omia ja toisten tunteita, miten siedämme omia tunteitamme ilman että toimimme impulsiivisesti, miten säätelämme omia tunteitamme, jotta ne eivät vie meitä liikaa tai liian vähän, miten ilmaisemme tunteemme ja tarpeemme, sekä miten käsittelemme ja puramme tunteemme rakentavasti, niin että opimme tilanteesta.

Tunnetaidot vaikuttavat elämäämme monella tavalla, ne vaikuttavat käyttäytymiseemme, hyvinvointiimme ja suhtautumiseemme itseemme ja toisiin. Tunnetaidot auttavat meitä kasvamaan aikuiseksi, ihmissuhteissa ja itsetunnon kehittämisessä. Hyvät tunnetaidot tuovat suojan elämän vastoinkäymisiä vastaan. Tunnetaidot ja sosiaaliset taidot ovat tiiviisti kytköksissä toisiinsa. Kun hallitsee omat tunteet, osaa myös toimia sosiaalisissa tilanteissa. Tunnetaitoja harjoittelemalla lapsen itseluottamus kasvaa, syntyy kokemuksia ja varmuus, siihen että lapsi pystyy itse vaikuttamaan omaan hyvinvointiinsa, ajatuksiinsa ja tunteisiinsa.

Lapset eivät vielä hallitse tunteiden tunnistamista, säätelämistä ja ilmaisemista. Haasteet tunnetaidoissa näkyvät lapsilla kaveritaidoissa, riitatilanteissa ja leikissä. Lapselle voi olla haastavaa ilmaista itseään tai ymmärtää toisen lapsen näkökulmaa. Lapsille vaikeudet toimia rakentavasti riitatilanteissa ovat osa

normaalia kehitystä. Tunnetaitojen oppimiseen tarvitaan aikuisen vahva tuki, malli, kärsivällisyys ja ohjaus. (Jääskinen, 2017, s. 34–36.) Aikuisen tehtävänä on opettaa kärsivällisesti ja neuvoen, siten että lapsi ymmärtää, satojen toistojen kautta, miten tulisi toimia. Mallintaminen ja esimerkin näyttäminen on tärkeää, kun lapsille opetetaan tunnetaitoja. (Jääskinen, 2017, s. 47.)

Mayer ja Salovey kehittivät nelihaaraisen tunnetaitomallin (Kuvio 1.). Siihen kuuluvat tunteiden tunnistaminen, tunteiden vaikuttavuus, tunteiden ymmärtäminen ja tunteiden säätely.

Kuvio 1. Maeyrin ja Saloveyn tunnetaitomalli

Ensimmäinen osa-alue on tunteiden tunnistaminen, johon sisältyy tunteiden huomaaminen, sisäistäminen ja ilmaisu. Lapsi tunnistaa tunteita toisissa ihmisissä ja esimerkiksi taideteoksissa ulkomuodon, äänen ja käyttäytymisen perusteella. (Köngäs, 2019, s. 30.) Lähtökohtaisesti lapset ovat taitavia huomaamaan tunteita, sekä itsessään, että muissa lapsissa. Tunneen havaitseminen mahdollistuu, kun tunne saa reaktion aikaan omassa kehossamme. Lapset ovat hyvin huomaavaisia toisiaan kohtaan esimerkiksi, jos he huomaavat, että toisella lapsella on paha mieli tai hän on surullinen. Ensimmäisellä osa-alueella on tärkeää osata tunnistaa tunteet oikein. Tähän rakentuu pohja jo lapsen ollessa vauva. Vauva

aistii vanhemmastaan, jos vanhemman tunteet eivät ole aitoja ja vauva saa ristiriitaista viestiä sanattomasti. Tämä vaikeuttaa tunteiden oikeaoppista tunnistamista, joten aivot eivät pysty rakentamaan selvää yhteyttä tunteiden havaitsemiseen. (Köngäs, 2019, s. 31.)

Toinen osa-alue on tunteiden vaikuttavuus, jossa tunteet ovat päätöksenteon tukena (Köngäs, 2019, s. 30). Lapset oppivat helposti mikä tunne edistää hyvää oloa ja mikä pahaa oloa. Lapset oppivat, että kiukkuisena kädet puristuvat nyrkkiin ja surullisena tulee itku. Lapsen kanssa kannattaa käydä kiukkuinen tilanne uudestaan läpi, kun tunnetila on tasoittunut, jolloin lapsi voi huomata, että ilman kiukkua tai suuttumista tilanne olisi voinut päättyä ihan toisella tavalla. (Köngäs, 2019, s. 34.)

Kolmas osa-alue on tunteiden ymmärtäminen, joka tarkoittaa kykyä nimetä tunteita (Köngäs, 2019, s. 30). Tunteiden ymmärtäminen vaatii kykyä lukea signaaleja ja tunnekieltä, joita tunteet välittävät. Tunteiden ymmärtämiseen kuuluu tunteiden sanoittaminen ja erottaminen. (Köngäs, 2019, s. 34.) Neljäs osa-alue on tunteiden säätelyminen, joka tarkoittaa kykyä olla avoin sekä negatiivisille, että positiivisille tunteille. Lisäksi tunteiden säätelyminen on kykyä hallita omia tunteita. (Köngäs, 2019, s. 30.) Tähän osa-alueeseen kuuluu myös kyky hallinnoida ja säädellä tunteita, jotta voi saavuttaa tunnetavoitteita. Tavoitteita voivat olla rauhoittuminen tilanteessa, joka aiheuttaa kiukkua tai surullisen itkun ulos päästäminen sen sijaan, että itkua pidättelisi tai päätösten miettiminen tunteen, järjen ja muiden osallisten kannalta. (Köngäs, 2019, s. 36.)

4 KAVERITÄIDOT

4.1 Vertaissuhteet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus mahdollistaa tärkeän paikan vertaissuhteiden muodostumiselle (Laaksonen, 2022, s. 5.). Revon (2016, s. 10) mukaan kun puhutaan vertaisista ja vertaissuhteista tarkoitetaan kehityksellisesti ja iän puolesta samalla tasolla lapsen kanssa olevaa ryhmää. Lasten välisille suhteille on tyypillistä hyväksytyksi tuleminen, yhteys ja suhde muihin lapsiin ryhmässä, sekä maine ja valta-asema. Toimiva vertaisryhmä vaikuttaa lapsen kehitykseen positiivisesti.

Vertaissuhteiden kautta lapset oppivat itsestään, toisistaan ja sosiaalisesta maailmasta. Kokemusten jakaminen, toisen lähellä oleminen ja erilaiset riitatilanteet sekä niiden selvittäminen liittyvät sosiaaliseen kasvuun. Lapsen kasvaessa lapsen oma sosiaalinen identiteetti muotoutuu. Lapsen käsitys sosiaalisesta maailmasta syvenee ja laajenee vuorovaikutuksen kautta. Lapset haluavat rakentaa vuorovaikutusta toisten lasten kanssa ja hyvin harvoin kukaan haluaa leikkiä yksin. Lapset siirtyvät herkästi sinne missä tapahtuu, oli kyse sitten uudesta toiminnasta, riidasta tai muusta poikkeavasta. (Koivula, 2010, s. 31.)

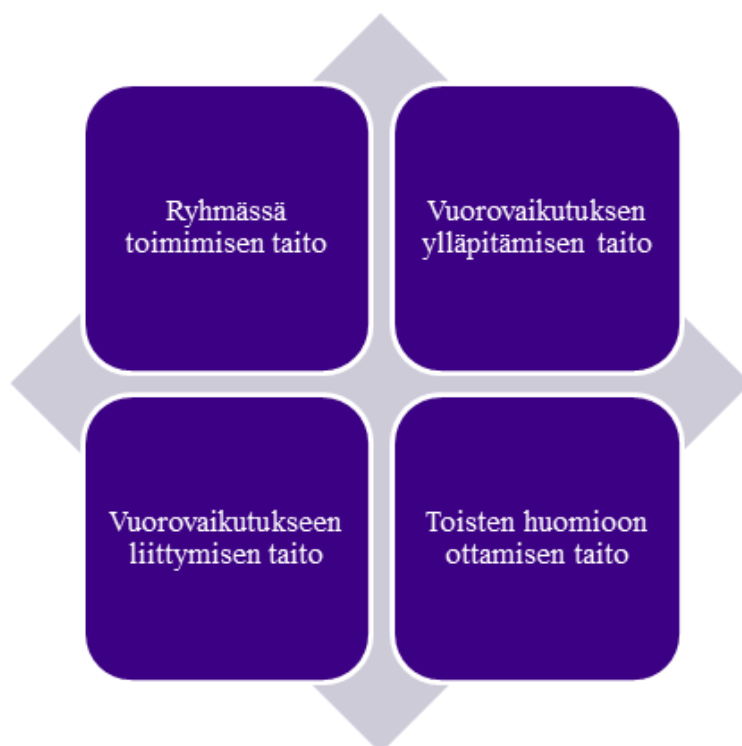
Usein päivähoitopaikka on ensimmäinen paikka, jossa lapsi pääsee muodostamaan käsitystään itsestään kaverina ja vertaisryhmän jäsenenä. Kavereiden kanssa lapsi pääsee ympäristöön, jossa on omat sääntönsä ja kulttuurinsa. Vertaisryhmässä opitaan uusia asioita leikin kautta ja jaetaan kokemuksia. (Laaksonen, 2022, s. 5.) Lisäksi Revon (2016, s. 10) mukaan vertaisryhmässä lapsi saa mahdollisuuden solmia ystävyys-suhteita, kehittää monipuolisesti omia sosiaalisia ja tiedollisia taitojaan, sekä tuntee kuuluvansa ryhmään.

Hyvät kaverisuhteet ovat merkittäviä lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja itsensä arvostamiselle. Kavereiden kanssa koetaan iloa ja tunnetaan yhteenkuuluvuutta. On hyvin tärkeää, että lapsi kokee olevansa ryhmänsä hyväksyty jäsen.

Myös hyvät kahdenkeskiset kaverisuhteet ovat tärkeitä, mutta ryhmässä toimimiseen, kaverisuhteiden muodostamiseen ja ylläpitoon lapsi tarvitsee kaveritaitoja. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023, s. 5.-b.)

Hyvinvoiva ja turvallinen lapsuus on äärimmäisen tärkeä asia. Varhaiskasvatuserä on sopivaa aikaa monien uusien ja tarpeellisten taitojen kehittymiselle ja kokemusten kerryttämiseksi. Parhaimmillaan kavereiden kanssa leikkiminen on niin mukavaa, ettei lapsi päivän lopuksi halua lähteä kotiin. Kun lapsi pääsee osaksi vertaisryhmää ja sen toimintaa, harjoitellaan samalla kavereiden kanssa toimimisen taitoja, eli kaveritaitoja. (Laaksonen, 2022, s. 5.) Kaveritaidoilla tarkoitetaan myös kykyä huomioda muita, ilmaista itseään, tunnistaa omia ja toisten tunteita, tuntea empatiaa, sekä taitoa liittyä leikkiin ja tutustua toisiin lapsiin (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023, s. 5-b). Yhteisten leikkien ja hetkien aikana opitaan kertomaan omia ajatuksia, kuuntelemaan muita ja tekemään kompromisseja. Hyvät kaveritaidot kantavat lasta pitkälle aikuisuuteen. Kaveritaidot mahdollistavat vuorovaikutussuhteiden rakentumisen ja ylläpidon, sekä tukevat myönteisen minäkuvan kehittymistä. (Laaksonen, 2022, s. 5.)

Kaveritaidot ovat osa sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen kokonaisuutta, huomio kiinnitetään vertaisten kanssa toimimiseen tarvittaviin taitoihin. Hyvät kaveritaidot ovat avain moniin mahdollisuuksiin ja niitä harjoitellaan vauvasta päiväkodin kautta kouluun asti. Laaksosen (2013, s. 30) väitöskirjan tutkimuksen mukaan kaveritaidot voidaan jakaa neljään erilaiseen taitoon, jotka ovat ryhmässä toimimisen taidot, vuorovaikutuksen ylläpitämisen taidot, vuorovaikutukseen liittymisen taidot ja toisten huomioon ottamisen taidot (Kuvio 2.).

Kuvio 2. Kaveritaitojen neljä osa-aluetta.

Kaikilla lapsilla on oikeus saada turvallisia kokemuksia ja tulla hyväksytyksi omassa ryhmässään. Yhdelle lapselle voi olla helppoa tutustua toisiin ja olla kaikkien kaveri, kun taas toinen lapsi haluaa vahvistaa pitkäaikaisia kaverisuhteita parhaiden ystävien kanssa. (Laaksonen, 2022, s. 12.) Puuran (2019, s. 130–131) mukaan yhdeltä lapselta leikki voi luonnistua helpommin vain yhden tai kahden kaverin kanssa, kun taas toiselle sopii paremmin isossa ryhmässä toimiminen ja iso kaveripiiri. Lapsen luonne voi vaikuttaa, miten helposti hän saa uusia kaveriteita. Ujommat ja herkemmät lapset eivät välttämättä yhtä helposti uskalla mennä mukaan leikkiin, tämä näkyy parhaiten vapaassa ryhmäleikissä. Näissä tilanteissa toiset lapset voivat helposti ymmärtää, että ujompi lapsi ei halua leikkiin

mukaan ja siksi jättää tahattomasti leikin ulkopuolelle. Kirvesniemen ym. (2019, s. 13) tutkimuksen mukaan osa lapsista on hiljaisempia ja huomaamattomampia kuin muut ryhmän lapset samaan aikaan, kun sosiaalisesti aktiiviset lapset saavat enemmän huomiota ja tilaa ryhmässä. On myös mahdollista, että lapsi leikkii yksin omasta tahdostaan, mutta aikuisen on tärkeää huomioida lapsen ilmeet ja eleet, jotka saattavat kertoa, ettei lapsi halua leikkiä yksin.

Asfordin ja Libermanin (2020) tutkimuksen mukaan ystävyyssuhteen on tärkeää olla prososiaalinen ja kannustava. Lapset, joilla on ystäviä auttavat, tukevat ja lohduttavat toisiaan. Ystävyyttä koskevissa tutkimuksissa on saatu selville, että lapset tunnistavat ja mainitsevat tuen tärkeyden, kun kerrotaan ystävydestä. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa toisen auttaminen auttaa lasta muodostamaan positiivisen mielipiteen muista lapsista. Auttaminen onkin ystävyyden tärkeä osa. Fyysinen auttaminen ja avustaminen eivät ole ainoita tuen muotoja, joita lapset toisilleen antavat, kun ovat ystäviä. Ystävyyden perustana on kiintymys, joten kaverit auttavat toisiaan, koska he välittävät toisistaan.

Kolmesta neljävuotiaaksi samaa sukupuolta tai etnisyyttä olevat lapset ovat todennäköisemmin kavereita, koska lapset näkevät kuka on samannäköinen kuin itse. Lisäksi lapset saattavat löytää helpommin leikkikaverin lapsesta, joka puhuu samaa kieltä äidinkielenään (Tasa-arvoinen varhaiskasvatus, i.a.-a). Esimerkiksi usein pojat haluavat leikkiä rakentelu –tai autoleikkejä ja tytöt nukke –tai kotileikkiä. Tässä aikuisten on tärkeää olla tarkkoina, että ryhmässä vallitsee salliva ilmapiiri ja lapset saavat leikkiä kaikilla leluilla sukupuoleen katsomatta. Erilaisiin leluihin tutustumista ja niillä leikkimistä voidaan toteuttaa esimerkiksi leikkiryhmillä, jolloin ryhmän aikuiset suunnittelevat leikit ja pienryhmät leikkeihin. Tällä tavalla vapaassa leikissä lapset pystyvät vapaammin valitsemaan leikin, kun kaikkiin leluihin on tutustuttu etukäteen. (Tasa-arvoinen varhaiskasvatus, i.a.-b.) Neljävuotiaina lapset alkavat kiinnittää enemmän huomiota muiden lasten taitoihin tai kokemuksiin, eikä enää ulkoisiin piirteisiin. Lapset, jotka ovat käyneet samassa paikassa vapaa-ajalla tai joilla on sama harrastus ystäväystyivät helpommin. Viisi vuotta täytettyään lapset huomaavat, että prososiaalinen tuki ja ajan viettäminen yhdessä ovat parempia merkkejä ystävydestä kuin samanlaisuus. Näistä yhteenvedon voidaan todeta, että ystävyyden tärkeitä ominaisuuksia

ovat läheisyys, prososiaalinen vuorovaikutus ja samanlaisuus. (Afshordi & Liberman, 2020.)

Useimmat lapset muodostavat ensimmäiset vertaissuhteensa leikin aikana varhaiskasvatuksessa. Leikin edetessä lapset pääsevät neuvottelemaan rooleistaan, lelujen käytöstä, sekä leikin sisällöstä ja suunnasta. Lapset käyttävät erilaisia tapoja saman neuvottelun aikana päästäkseen tavoitteeseensa, eli leikkiin mukaan. Leikkiin mukaan pääseminen ja toisten mukaan ottaminen ovat avainasemassa, kun lasten sosioemotionaaliset taidot tulevat näkyviin. Leikkiin liittyminen tai mukaan pääseminen tehdään useilla eri tavoilla, mutta sääntöjen neuvottelu ja leikin sisältö ovat keskeinen tapa liittyä mukaan. Jos leikkitilanteessa on mukana useampi kuin yksi lapsi, jo leikissä mukana olleiden täytyy hyväksyä mukaan haluavan lapsen sanalliset ja sanattomat eleet liittyä leikkiin. (Lundström ym., s. 225–226.) Varhaiskasvatuksessa ryhmähenkeä ja sitä kautta myös kaveritaitoja voidaan vahvistaa viettämällä syntymäpäiviä, toivottamalla uudet kaverit tervetulleiksi ja leikkiin mukaan auttamisella. Leikkiin pääseminen ja toisten lasten hyväksyntä ovat tärkeässä roolissa, jotta lapsi pystyy alkaa muodostamaan kaverisuhteita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2023, s. 18-a)

4.2 Ryhmässä toimimisen taito ja vuorovaikutuksen ylläpitämisen taito

Kaveritaidoista ensimmäinen harjoiteltava taito on ryhmässä toimimisen taito. Ryhmässä toimimiseen sisältyy omat sääntönsä, tutut aikuiset, turvallisuus, ilon hetket ja muiden hyväksyminen. Näistä koostuu positiivinen kokemus omasta ryhmästä. Vertaisryhmässä on paljon erilaista toimintaa, johon omalla tavallaan osallistumalla lapsi saa kokemuksia ryhmässä toimimisesta. Toimintaa voivat olla kasvattajan ohjaamat ryhmä- ja pienryhmähetket sekä yhteinen leikki. Monipuolinen toiminta luo erilaisia tilanteita, joissa lapsi pääsee harjoittelemaan joustamista ja oman toiminnan mukauttamista tilanteeseen sopivaksi. Hyvin usein leikki ei etene, jos vain yksi lapsi päättää leikin kulun. Lisäksi yhteisissä kokoontumisissa asioista päätetään yhdessä, kuunnellen jokaisen mielipide. Ryhmässä toimiminen siis edellyttää sääntöjä, joiden pohjalta toimiessa arki varhaiskasvatuksessa on tasapuolista ja sujuvaa. Ryhmän omat säännöt onkin hyvä laittaa

seinälle kaikkien nähtävälle ja kuvittaa teksti, jotta myös lapset osaavat tulkita sääntöjä. (Laaksonen, 2022, s. 92.)

Lapsen ollessa paljon positiivisessa vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa, kaveritaidot kehittyvät. Lapsi oppii, miten muiden lasten kanssa ollaan vuorovaikutuksessa ja lapsen itseluottamus ja -arvostus kasvaa. Lapsi kohtaa muut lapset lähtökohtaisesti positiivisesti, toisten kanssa oleminen on mukavaa ja miellyttävää. Lapsen ajatukset toisista ovat positiivisia ja hän kykenee tekemään myös itse aloitteita. Ryhmän muut lapset suhtautuvat tällä tavalla käyttäytyvään kaveriin positiivisesti ja lapsi on pidetty ryhmässä. (Repo, 2015, s. 152–153.)

Vuorovaikutuksen ylläpitäminen on keskeinen taito vuorovaikutussuhteissa. Lapset voivat leikkiä molempien mielestä hauskaa leikkiä pitkäänkin, kunnes toinen ei jaksakaan leikkiä enää ja haluaa lopettaa leikin. Toiselle tilanteen sanoittaminen ja toisen kuunteleminen ovat taitoja, joita tarvitaan, jotta vuorovaikutus säilyy leikissä. (Laaksonen, 2022, s. 104–105.) Haapsalon ym. (2016, s. 68) mukaan vuorovaikutustaidot ovat edellytys yhteisleikkiin. Jotta leikki voi onnistua, tarvitaan keskustelua leikin juonesta, välineistä ja rooleista. Niistä täytyy neuvotella ennen leikin aloittamista. Pienelle lapselle voi olla haastavaa ymmärtää, että jokaisella on omat mielipiteensä ja toiveet leikille, eikä toinen välttämättä pidä kaikesta mistä itse pitää. Kaksi lasta voi esimerkiksi haluta leikkiä samalla ulkolelulla, joita päiväkodilla on vain yksi. Toinen lapsi voi herkästi lähteä ohjailemaan toisen lapsen leikkiä mieleisekseen, jos ei saa heti lelua omaan leikkiinsä. Tällaisessa tilanteessa lapset pääsevät harjoittelemaan palautteen antamista ja vastaanottamista, sekä riidan hallintaa ja ratkaisun miettimistä.

Vuorovaikutuksen ylläpitämiseen liittyy myös toiseen lapseen tutustuminen. Lapsi harjoittelee kertomaan itsestään ja omista toiveistaan, mutta myös kuuntelemaan toisen lapsen tarpeita. Palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa aikuisella on tärkeä rooli tukea vuorovaikutusta. Lapsi voi kehua toisen paitaa ja kysyä onko se uusi. Tällaisessa tilanteessa aikuinen tukee lasten keskinäistä vuorovaikutusta liittymällä keskusteluun toteamalla myös toisen lapsen paidan olevan kaunis. Näin molemmat lapset saavat kehuja ja oppivat kehuaan toisiinsa oma-aloitteisesti. (Laaksonen, 2022, s. 104–105.)

4.3 Vuorovaikutukseen liittymisen taito ja toisten huomioon ottamisen taito

Jo alle 3-vuotiaiden lasten täytyy olla oma-aloitteisia, jos he haluavat päästä mukaan kiinnostavaan leikkiin. Jos leikkiin ei uskalla liittyä, jää hyvin helposti leikin ulkopuolelle. Vuorovaikutukseen liittymisen taito on tärkeä erityisesti, kun lapsi aloittaa uudessa ryhmässä ja tutustuu uusiin kavereihin. Nämä taidot toimivat perustana lapsen kaverisuhteiden muodostumiselle. Vuorovaikutukseen liittymisen taidot tulevat esiin varsinkin, kun vapaan toiminnan aikana lapset leikkivät keskenään ilman aikuisen välitöntä ohjausta. Jos lapsen vuorovaikutukseen liittymisyrittämisestä tulee myönteisiä kokemuksia, hän voi leikkiä muidenkin kuin parhaan kaverin kanssa. Kun leikkiin liittyminen ja siinä toimiminen on positiivinen kokemus, lapsen minäkuva vahvistuu ja lapsi saa lisää rohkeutta mennä leikkiin mukaan ja osallistua. Tässä on tärkeä taito myös päästää omaan leikkiin parhaan kaverin lisäksi muitakin, jotta lapsi saa myönteistä kokemusta vuorovaikutuksesta erilaisten lasten kanssa. (Laaksonen, 2022, s. 118.)

Vertaisryhmässä tulee usein tilanteita, joissa täytyy ottaa muut huomioon. Kaverin näkökulman kuunteleminen ja hyväksyminen, sekä huomioiminen arjessa ovat tärkeitä osia toisten huomioon ottamisen taidoissa. Tämä taito pitää sisällään kaverille avun tarjoamisen ja tunnetilojen huomioimisen. Kaveria voi esimerkiksi auttaa, jos yhteisellä värityshetkellä kaveri ei yletä värikynälaatikkoon tai kaveri toteaa, ettei osaa piirtää jotain tietynlaista. Lisäksi jos lapsi huomaa, että toinen lapsi itkee, aikuinen voi kehottaa lasta lohduttamaan, vaikka syy itkuun ei olisikaan hänessä. Toisten huomioon ottamisen taidolla on suuri merkitys kiusaamisen ja erilaisten kaverien välisten riitojen ehkäisemisessä. On myös tärkeää, että lapsi oppii, että toisille puhutaan kauniisti loukkaamatta toista. Lisäksi toisten huomioon ottamiseen liittyy vahvasti kaunis käytös muita kohtaan, ketään ei tule satuttaa. Vaikka lapsi satuttaisikin vahingossa, aina tulee pyytää anteeksi. Ystävällisyyden osoittaminen on myös osa toisten huomioonottamista, ystävällisyyttä lapsi voi osoittaa toiselle hymyllä tai vaikka tervehtimällä, kun kohtaa aamulla ensimmäisen kerran. Se mikä itsestä tuntuu hyvältä, ei välttämättä tunnu kaverista hyvältä, siksi lapsen on hyvä kysyä kaverilta saako esimerkiksi halata tai koskea toisen hiuksiin. (Laaksonen, 2022, s. 132–134.)

On tärkeää, että kasvattaja kehuu lapsia pienistäkin onnistumisista, hyvin usein hyvän havaitseminen toisessa tarttuu. Aikuisen esimerkin kautta lapset alkavat kehua ja kannustaa toisiaan. Kun lapsi saa itse kokea miltä tuntuu, kun kiitetään ja kehua, lapsi alkaa itsekin huomaamaan hyvää toisissa lapsissa ja antamaan kannustusta kaverille. Positiivisen kautta lapset oppivat hyväksymään ryhmän muut lapset ja toimimaan, sekä leikkimään yhdessä. (Leskisenoja, 2019, s. 51–52.)

5 SATUHIERONTA

5.1 Mitä on satuhieronta ja sen myönteinen koskettaminen?

Lapset tarvitsevat myönteistä kosketusta voidakseen hyvin. Positiivinen kosketus kertoo, että lapsesta välitetään ja hänet nähdään. Tämä on satuhieronnan ydin. Kosketus rauhoittaa ja rentouttaa. Kosketus auttaa tuntemaan sadun viestejä hellällä tavalla. Myönteisellä kosketuksella aikuinen auttaa lasta itseluottamuksen rakentumisessa ja antaa mahdollisuuden käyttää mielikuvitusta. Satuhieronta yhdistää kaksi lapsen kasvulle ja kehitykselle olennaista asiaa; hellä kosketus ja satu. Satuhieronnan avulla lapsen itsetunto paranee, sosiaaliset taidot ja motorikka kehittyvät, nukahtaminen helpottuu ja stressi vähenee. (Tuovinen, 2014, s. 7.)

Satuhieronnassa yhdistetään sadut, tarinat ja mielikuvitus kosketukseen ja hellään hierontaan. Tarkoituksena on rauhoittua ja rentoutua. Se on myös aitoa kohtaamista ilon ja leikin kautta, itsetunnon tukemista ja ihmisarvon kunnioittamista. Satuhieronta vaikuttaa lapsen hyvinvointiin monin eri tavoin. Lapsen psyykkistä hyvinvointia se edistää tukemalla tunnetaitojen opettelua, sekä vahvistamalla kiintymys – ja luottamussuhteita. Fyysiseen hyvinvointiin se vaikuttaa auttamalla nukahtamaan ja parantamalla unenlaatua. Sosiaalista hyvinvointia satuhieronta edistää ennaltaehkäisemällä kiusaamista, kehittämällä lapsen sosiaalisia taitoja,

luomalla kuulluksi tulemisen kokemuksia ja luomalla yhteisiä hyviä hetkiä ja myönteistä ilmapiiriä. (Tuovinen, 2014, s. 12–13.)

Satuhieronta toteutuu yhteisessä hetkessä lapsen kanssa kosketuksen kautta. Kosketuksella luodaan tarina hierottavan selälle. Käsillä maalataan ja piirretään sadun tapahtumia. Hierontaa voi tehdä myös käsiin, jalkoihin ja pään alueelle. Kun tarinaa kerrotaan, kaksi aistia aktivoituu samanaikaisesti, lapsi keskittyy helpommin. Lapsi kuuntelee, kuvittelee ja vastaanottaa kosketuksen aikuisen läsnä ollessa. Hieronta auttaa lähentämään hierottavaa ja hierojaa. (Tuovinen, 2014, s. 13.)

Kasvattajan aloittaessa satuhierontahetkeä, lapselta tulee ensimmäisenä kysyä lupa. Jos lapsi ei halua osallistua, hän voi katsella kasvattajan vieressä ja näin kokea osallistuvansa. Seuraavalla kerralla lapsi voikin olla valmis satuhierottavaksi, kun on ensin saanut tutustua siihen kauempaa. Satuhierontaa varten lapsen ei tarvitse ottaa paitaa pois. On tärkeää, että satuhieronta hetki toteutetaan asennossa, jossa lapsen on hyvä olla, lattialla tai pehmeällä alustalla istuen tai maaten. Satua lukiessa ei ole kiirettä ja lukunopeus saa olla paljon normaalia hitaampaa. (Pusa & Tuovinen, 2021, s. 9–10.) Hieronta ohjeiden välissä lasta voi silittää selästä tai kädet voivat hetkeksi pysähtyä selälle, jolloin kasvattaja saa rauhassa lukea satua eteenpäin ja hetken aikaa lukea seuraavan ohjeen (Tuovinen, 2014, s. 16.)

5.2 Kosketus ja sosiaalisten taitojen kehittyminen

Lapsella on sisäänrakennettu halu ja kyky rakentavaan vuorovaikutukseen. Sosiaalisia taitoja voi oppia vain vuorovaikutuksessa toisen kanssa. Parhaiten lapsi oppii, kun aikuinen ohjaa, opastaa ja antaa esimerkkejä. Satuhieronnessa sosiaaliset taidot kehittyvät leikin kautta, lasta voidaan hellästi ohjata ystävälliseen kanssakäymiseen muiden lasten kanssa. Lapsen toimiessa sekä hierottavana, että hierojana, sosiaaliset taidot ja empatiakyky kehittyvät. Positiivinen kosketus luo konkreettisen mahdollisuuden harjoitella, sitä miltä toisesta lapsesta tuntuu. Positiivinen kosketus jää muistiin. Lapsi, joka oppii koskettamaan toista

ystävällisesti, ei kovin helposti enää kiusaa toisia fyysisesti, kuten tönimällä tai lyömällä. Positiivinen kosketus korvaa negatiivista kosketusta. Lapset, jotka oppivat miten toiseen voi koskea positiivisesti, kasvavat itsevarmoiksi ja omiin sosiaalisiin taitoihinsa luottaviksi aikuisiksi. Sosiaalisia taitoja ovat esimerkiksi yhteistyötaidot ja anteeksi pyytäminen. (Tuovinen, 2014, s. 105.)

Kosketus edistää lasten myönteistä suhtautumista toisiinsa. Myönteinen kosketus viestii lapselle, että hänellä on oma paikkansa ryhmässä ja hän on osa sitä. Ryhmähengen parantuessa luottamus toisiin kasvaa ja lasten väliset konfliktit vähenevät. Ryhmässä saadut myönteiset ja kielteiset kokemukset vaikuttavat lasten sosiaalisten taitojen kehitykseen. Satuhieronnan avulla ujommatkin lapset voivat uskaltautua leikkiin mukaan, kun myönteinen kosketus luo positiivista sosiaalisuuden ilmapiiriä. Lapsena on tärkeää oppia, ettei itseään tai toisia saa sattua. Terve itsetunto, toisten ja oman itsen arvostaminen, sekä sosiaalisten taitojen hallinta auttavat elämässä pitkälle. Satuhieronta sopii kaikille, toimintana satuhieronta on tasa-arvoinen eikä se sulje ketään ulkopuolelle. (Tuovinen, 2014, s. 106.)

6 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

6.1 Tausta ja yhteistyökumppani, alustava idea

Opinnäytetyömme idea perustui arjen helpottamiseen varhaiskasvatuksessa. Satuhierontakorttien lähtökohtana oli valmis helposti käytettävä pedagoginen työväline. Työelämälähtöisesti pohdimme tiimissämme, minkälaisia tarpeita varhaiskasvatuksessa on tullut esiin. Tarve valmiille työvälineelle ilmeni, kun keskustelimme, yhteistyökumppanimme kanssa. Yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa keskustelimme opinnäytetyömme tarkoituksesta ja tavoitteesta. Ilmeni heidän toiveenaan olevan, että työvälinettä olisi helppo käyttää, ja että se tukisi kaveritaitoja. Työväline olisi helposti muokattavissa lapsiryhmään sopivaksi.

Satuhieronta menetelmänä kiinnosti tiimissämme jokaista, sillä satuhieronta on monipuolinen. Pohdimme, miten saisimme kaveritaitojen vahvistamisen ja satuhieronnan yhteiseksi kokonaisuudeksi. Satuhierontakortit valikoituivat työvälineeksi, sillä korttien avulla pystymme helpoiten työskentelemään satuhieronnan parissa, ilman ennakkovalmisteluita.

Yhteistyökumppaniksemme valikoitui Keravan kaupungin kaksi päiväkotia. Keravan kaupunki on yhdelle ryhmästämme opintojen kautta tuttu. Näissä kahdessa päiväkodissa tunnetaitojen ja kaveritaitojen oppiminen on kirjattu Keravan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kaveritaidot näkyvät heidän toiminnassaan esimerkiksi havainnointityökalu kaveritaitoportaiden avulla. Satuhieronta oli osalle ryhmistä vieras menetelmä. Valitsimme kolme 3–5-vuotiaiden lasten ryhmää, jotta saisimme erilaisia näkökulmia korttiemme käytettävyydestä. Jokaisessa lapsiryhmässä oli 20 lasta.

6.2 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kaveritaitoihin liittyvät satuhierontakortit, joita on mahdollista käyttää työvälineenä kiireisen arjen keskellä. Yhteistyökumppaniksemme valikoidut 3–5-vuotiaiden lasten ryhmät pilotoivat kortit omissa lapsiryhmissään kahden viikon ajan ja antoivat pilotoinnistaan palautetta palautelomakkeen avulla. Opinnäytetyön tiimistämme kaksi kävi pilotoimassa satuhierontakortit yhteistyökumppanin jokaisessa kolmessa ryhmässä. Tarkoituksena oli, että pääsisimme kaikki neljä pilotoimaan, mutta työpaikkojemme henkilöstövaheen vuoksi vain kaksi meistä pääsi lopulta toteuttamaan pilotointia.

Tavoitteena oli varhaiskasvatuksen pedagogiikan kehittäminen luomalla helppokäyttöinen työväline kaveritaitojen vahvistamiseen satuhieronnan avulla varhaiskasvatuksessa. Kehitimme satuhierontasadut itse. Tiimimme kuvitti kuvat ja kirjoitti sadut itse. Luomisprosessissa tavoittelimme korttien hyvää saavutettavuutta sekä helppokäyttöisyyttä. Korttien kuvitetut kuvat tehtiin selkeiksi lapsille, sekä sadut helposti luettaviksi. Tavoitteena oli, ettei satuhierontakorttien käyttö vaatisi etukäteisvalmisteluja. Pedagogisesti satuhierontakortit tukevat 3–5-vuotiaiden

lasten itsesäätelyä, tunteiden tunnistamista ja saavat lapsen refleктоimaan omia kaveritaitojaan. Korteja käytettäessä mahdollistui lapselle mukava rentoutushetki satuhieronnan parissa.

7 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄLLISET VALINNAT

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Eri kehittämis- ja tutkimustapoja yhdistävät monet piirteet, kuten esimerkiksi käytännön läheisyys kehittävässä toiminnassa, mahdollisuus käytännön kokeiluun sekä kohderyhmän osallistaminen. Toiminnallisen opinnäytetyön perimmäinen funktio onkin kohderyhmän tai toimintaympäristön arjen käytäntöjen palveleminen. (Kostamo ym., 2022.) Toiminnallisen opinnäytetyön korostama työelämälähtöisyys voi tulla konkreettisesti näkyväksi esimerkiksi oppaan, tapahtuman tai taiteen muodossa. Valmiista produktista ja sen taustalla olevan teoriapohjan raportoinnista on tarkoitus näkyä sen tekijöiden pätevyys ja ammattitaito. (Vilkkä & Airaksinen, 2003, s. 9.)

Aihe tähän toiminnalliseen opinnäytetyöhön vahvistui vuoropuhelussa työelämän yhteistyökumppaneidemme kanssa. Varhaiskasvattajat, joiden kanssa teimme yhteistyötä, saivat heitä ja heidän toimintaympäristöään palvelevan materiaalin tukemaan jo olemassa olevia arjen käytäntöjä. Kerroimme yhteistyökumppaneillemme satuhieronnasta menetelmänä lähettämällä heille kompaktin ja informatiivisen ohjeen (Liite 3).

7.2 Tiedonhankinnan menetelmät

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi yhteistyökumppaneiden kanssa käydyllä keskustelulla. Aloitimme kuulemalla heitä sekä heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus tarkentuivat 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaitoja tukevan ja vahvistavan työvälineen luomiseen. Tiedonkeruu alkoi tutustumalla

ennalta olemassa oleviin satuhierontamateriaaleihin ja tehtyihin opinnäytetöihin. Näin saimme käsityksen siitä, minkälaista työvälinettä ei vielä ole tarjolla.

Opinnäytetöitä kaveritaitojen vahvistamisesta varhaiskasvatuksessa on tehty runsaasti erityisesti viime vuosina. Kaveritaitojen vahvistumista on tarkasteltu tai pyritty tukemaan esimerkiksi draaman, toimintaterapian ja Montessori pedagogiikan keinoin sekä pienryhmätoimintaa hyväksikäyttäen (Härkönen ym., 2023; Kiuukas, 2020; Englund ym., 2023; Kyllönen & Trontti, 2021). On luotu sekä koottu erilaisia materiaaleja kuten menetelmäkansioita, pelejä, projekteja ja tuokioita (Tolonen, 2020; Paananen & Pasanen, 2022; Pölkki & Tuohimaa, 2020; Koponen & Pieninkeroinen, 2019). Useissa opinnäytetöissä on yhdistetty vahvasti toisiinsa liittyvät kaveri- ja tunnetaidot. Lisäksi monesti ne on vielä liitetty vahvasti kiusaamisen ehkäisyyn. Satuhierontaan liittyviä opinnäytetöitä ei ole tuotettu yhtä paljon. Löydettävissä on opinnäytetöitä, joissa käsitellään ja tarkastellaan varhaiskasvattajien ja eri ikäisten lasten kokemuksia satuhieronnasta menetelmänä. Myös satuhieronnasta on koottu kansioita sekä toteutettu projekteja, ja sen avulla on esimerkiksi pyritty edistämään leikki-ikäisten lasten terveyttä. Satuhierontaa käsittelevät opinnäytetyöt eivät läheskään aina ole kohdistuneet varhaiskasvatukseen ja monesti se on lähinnä mainittu muita aiheita käsittelevissä opinnäytetöissä. Granroth teki opinnäytetyönä satuhieronta lorupaketin, jonka tavoitteena oli vahvistaa positiivista vuorovaikutusta kasvattajan ja lapsen välillä. Lorut Granroth oli tehnyt itse, mutta kuvituksen toinen henkilö. (Granroth, 2020.) Anttila teki opinnäytetyössään tutkimuksen satuhieronnan vaikutuksista esikouluikäisille. Hän toi työssään satuhieronnan tutuksi sekä lapsille, vanhemmille, että päiväkodin työntekijöille. Tavoitteena oli myös luoda pieni rentoutumishetki ja myönteistä kosketusta. (Anttila, 2015.) Talka ja Sulkamoniemi tekivät omassa opinnäytetyössään satuhierontatuokioiden lisäksi oppaan, jossa kerrotaan mitä satuhieronta on. Lisäksi oppaassa on aihepiireittäin erilaisia satuhieronta satuja. (Talka & Sulkamoniemi, 2017.)

Emme onnistuneet löytämään kaveritaitoja ja satuhierontaa suoraan yhdistävää tutkittua tietoa tai muutakaan jo olemassa olevaa materiaalia. Kuitenkin varhaiskasvatusikäisten lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen liittyvää ajankohtaista tutkittua tietoa on tarjolla. Esimerkiksi Opetushallitus on laatinut

tilannekartoituksen, josta selviää nyky-yhteiskunnan tutkimuksellisia, koulutuksellisia tai menetelmällisiä painotuksia ja vähemmälle huomiolle jääneitä aihealueita varhaiskasvatusikäisten lasten sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen liittyen (Määttä ym., 2017).

Toteutettuamme ensin itse satuhierontatuokioita yhteistyöpäiväkodeissämme, varhaiskasvattajat saivat käyttöönsä satuhierontatyövälineemme ohjeineen. Kokeiltuaan työvälinettä kesäkuun ajan vähintään kaksi kertaa viikossa he antoivat siitä palautetta luomamme anonyymin kyselylomakkeen (Liite 2) avulla. Kahdeksan ensimmäistä suljettua kysymystä olivat selkeitä ja auttoivat saamaan tarvitsemaamme hyödyllistä ja mitattavissa olevaa tietoa. Lomakkeen lopussa oli kaksi avointa kysymystä ajatellen työvälineen mahdollista jatkokehittämistä.

7.3 Arviointimenetelmät

Jo opinnäytetyöprosessin alussa täytyy pohtia ja määritellä tavat tulosten arviointiin sekä palautteen keräämiseen (Kostamo ym., 2022). Kun kyseessä on kyselytutkimus, esitetään vastaajalle kysymyksiä kyselylomaketta hyväksikäyttäen. Se on mittausväline, jonka avulla voidaan saada tietoa esimerkiksi mielipidetiedusteluista tai palautemittauksista. (Vehkalahti, 2019, s. 11.) Kyselylomakkeissa osiot voidaan jakaa kahteen; avoimeen ja suljettuun osioon. Avoimet kysymykset ovat aseteltu niin, että niihin on tarkoitus antaa vapaamuotoinen vastaus. Suljetut kysymykset on suunniteltu puolestaan niin, että vastaajalle tarjotaan valmiit vaihtoehdot, joista hän valitsee parhaiten soveltuvan vastauksen. Suljettujen kysymysten tulokset ovat selkeämmin mitattavia sekä tietojen käsittelyä olennaisesti helpottavia. Vaikka avoimiin kysymyksiin saatuja vastauksia on työläämpää analysoida, ovat ne silti tärkeitä tiedonsaamisen kannalta. (Vehkalahti, 2019, s. 24–25.)

Käytimme kyselylomakkeessamme (Liite 2) sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Suljettujen kysymysten merkitys olisi korostunut vastaajajoukon oltua suurempi. Kiinnitimme kysymysten aseteluun huomiota, sillä halutunlaisten vastauksen kannalta se ei ole yhdentekevää. On tärkeää muotoilla kysymykset niin, että

vastaajan on mahdotonta antaa pelkkä kyllä/ei- vastaus. Tällöin vastausten merkittävyys tutkimuksen tai kehittämistyön kannalta kasvaa. Avointen kysymysten käyttäminen tuo vastaajille myös tunteen siitä, ettei kysymykseen ole oikeaa tai väärää vastausta.

7.4 Työvälineen rakentaminen yhteiskehittämisen avulla

Yhteiskehittäminen hyödyttää sekä työvälineen tekijää, kuin työelämääkin. Tekemämme satuhierontakortit suunniteltiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa oleviin laaja-alaisen osaamisen alueisiin sopiviksi. Osaamisen alueista korttien sisältö tukee kaikkia osa-alueita lukuun ottamatta teknologista osaamista. Toteutimme kortit, jotka on helppo ottaa käyttöön, kun tarvitaan nopeasti rauhallista tekemistä. Korttien sadut myös vahvistavat sekä lasten osallisuutta, vuorovaikutusta ja niitä käyttäessä lapsille voi antaa mahdollisuuden vaikuttaa, mitä aihetta käsitellään. Ensisijaisesti satuhierontakortit ovat toiminnallinen työväline oppia ja tehostaa oppimista. Uuden kokeileminen ja siitä innostuminen tuovat energiaa lapsille ja varhaiskasvatuksen työntekijöille. Huomasimme myös itse pilotoidessamme, kuinka innostavat kortit olivat kaikin puolin. Korttien kuvasta keskustellessa kasvattaja saa mahdollisuuden sanoittaa korttien satujen opetukset.

Yhteiskehittämisellä on tietyt periaatteet, joita ovat sitoutuminen, joustavuus, avoimuus ja luottamus, tasapuolisuus, rohkeus ja uuden oppiminen. Sopiesamme yhteistyöpäiväkotien kanssa opinnäytetyön tekemisestä, me opiskelijoina sitouduimme luomaan satuhierontakortit ja työelämä sitoutui antamaan meille oman ajankohdan, jolloin korttien kokeileminen lapsiryhmissä tapahtui. Olimme valmiita olemaan joustavia, jos kortteja olisi tarvinnut suuresti muokata. Yhteistyöpäiväkodit joustivat omassa toiminnassaan antamalla meille mahdollisuuden pitää satuhierontatoimintaa. Otimme avoimesti kaiken palautteen vastaan. Jokainen meistä osallistui tasapuolisesti korttien tekemiseen. Jaoimme tehtävät tasan siten, että yhden vastuulla oli kuvitus ja muut kolme tekivät sadut ja hierontaliikkeet. Meiltä vaadittiin rohkeutta lähteä täysin vieraisiin lapsiryhmiin pitämään toimintaa, mutta varhaiskasvatuksen ammattilaisina kaikki onnistui.

Jokainen meistä oppi uuden työvälineen käytön ja miten luodaan itse alusta loppuun asti toimivat työväline, josta on hyötyä myös tulevaisuudessa. (Espoon kaupunki, i.a., s. 12–13, 16.)

8 SATUHIERONTAKORTTIEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA ARVIOINTI

8.1 Opinnäytetyötä ohjaava prosessi

Työelämälähtöisen kehittämistyömme lähtökohtina olivat yhteistyöpäiväkotien kanssa tehtävä yhteistyö sekä kaveritaitojen tukemisen ja vahvistamisen tarve. Tavoite vastata yhteistyöpäiväkotiemme tarpeisiin ohjasi toimintaamme prosessin eri vaiheissa. Mietimme opinnäytetyön ideointivaiheessa myös, mikä meitä varhaiskasvatuksen ammattilaisina kiinnostaa ja mistä uskomme kokemuksemme perusteella olevan hyötyä varhaiskasvatuksessa. Yhteistyökumppanimme ajatukset tukivat omiamme.

Kaveritaidot aiheena herätti kiinnostuksemme myös siksi, että vaikka niiden kehittyminen kulkee käsikädessä sosioemotionaalisten taitojen kanssa, on niihin liittyvää materiaalia suhteellisen vähän. Ja vaikka sosioemotionaalisen oppimisen merkitys on tunnistettu jo kauan sitten, on tiedossamme laajasta tutkimuksesta huolimatta vielä aukkoja (Koivula ym., 2018). Varhaiskasvatukseen liittyvän lainsäädännönkin tavoitteiden keskiössä ovat lasten vertaissuhteet sekä vuorovaikutus kavereiden kanssa, jotka myös suojaavat lasta syrjäytymiseltä (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2019).

8.2 Aloitus- ja suunnitteluvaihe

Käytettäväksi menetelmäksi valikoitui satuhieronta sen aiheeseen soveltuvuuden vuoksi, ja kohderyhmäksi 3–5-vuotiaat lapset, koska tälle ikäryhmälle ei ole vielä

tehty työvälinettä keskittyen juuri kaveritaitojen vahvistamiseen satuhieronnan avulla. Yhteistyöpäiväkotiemme kanssa käyty keskustelu vahvasti valintamme. Jotta kokonaisuudesta saatiin kohderyhmää parhaiten palveleva, lähdimme liikkeelle keräten ensin tietoa aiheesta sekä tutustumalla jo olemassa oleviin saman aihepiirin materiaaleihin, kuten Sanna Tuovisen kirjoittamaan ”Satuhieronta” kirjaan. Tutustuimme myös jo tehtyihin opinnäytetöihin satuhieronnasta varhaiskasvatuksessa.

Etsimme tietoa, minkälainen satuhierontatyöväline on yleisellä tasolla haluttua ja tarpeellista. Näin varmistimme työvälineen käytön positiivisen vaikuttavuuden sekä vältimme jo olemassa olevan työvälineen uudelleen luomista ja tahatonta kopioimista. Etsimme Theseuksesta jo julkaistuja opinnäytetöitä, näin muodostimme kuvan, mitä voisimme itse alkaa kehittämään. Suunnitteluvaiheessa syvennyimme myös elementteihin, joista onnistunut satuhierontatuokio koostuu. Tutustuimme olemassa oleviin satuhierontamateriaaleihin ja aiheesta tehtyihin opinnäytetöihin sekä tarkastelimme eri tietokannoista löytyvää tietoa. Tutustuttuamme saatavilla olevaan materiaaliin monipuolisten ja luotettavien lähteiden kautta, lähdimme luomaan uutta, kaveritaitoja tukevaa satuhierontatyövälinettä.

8.3 Toteutusvaihe

Satujen teemoiksi valikoituivat koskettaminen, anteeksi pyytäminen, anteeksi antaminen, kauniit sanat, lelujen jakaminen, oman vuoron odottaminen, kannustaminen, kiittäminen, leikkiin mukaan ottaminen ja toisten kuuntelu. Kehitimme satuhierontasadut itse ideoiden ja luonnostellen ensin. Hienosäädimme niitä yhdessä, kunnes ne saivat lopullisen, kaikkia miellyttävän selkeän muotonsa. Tuotimme kortit yhdistäen kuhunkin kehittämäämme satuun luomamme kuvituksen. Kaveritaidot ovat tärkeitä ystävyyssuhteiden luomisen lisäksi myös niiden ylläpitämisen ja ryhmässä toimimisen näkökulmasta (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2019). Lisäksi kaveritaidot perustuvat sosiaalisiin taitoihin, joita ovat esimerkiksi kuunteleminen, keskustelutaidot, kysyminen, yhteistyötaidot, ryhmässä toimimisen taito ja neuvottelutaidot (Tuovinen, 2014, s. 105). Keltikangas-Järvisen (2012, s. 49–50) mukaan sosiaalisuus tarkoittaa tarvetta olla kontaktissa toisten

ihmisten kanssa ja sosiaaliset taidot puolestaan tarkoittavat kykyä tulla toimeen toisten kanssa. Sosiaaliin taitoihin kuuluu kyky ymmärtää sosiaalisia tilanteita, kyky ymmärtää miten niihin on päädytty, kyky ymmärtää toisten mielialoja, ongelmanratkaisutaito sekä kyky tehdä kompromisseja.

Opinnäytetyötä varten haimme Keravan kaupungilta tutkimuslupaa. Sen myönsi Keravan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen toimiala meille toukokuussa 2023. Satuhierontatyövälineen valmistuttua ja saatuaamme tutkimusluvan olimme yhteydessä yhteistyöpäiväkoteihimme ja sovimme pilotoinnin ajankohdan. Tutkimusluvan mukaan saimme luvan toteuttaa pilotoinnin yhteistyöhön lupautuneissa päiväkoteissa siten, että osallistuneita henkilöitä ei voi tunnistaa. Lisäksi pilotointiin osallistumisen tuli olla vapaaehtoista ja opinnäytetyön valmistuttua se tulee lähettää Keravan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen toimialalle. Kirjallisen tutkimusluvan myönsi varhaiskasvatusjohtaja 24.5.2023 ja se on voimassa 31.1.2024 saakka. Tutkimusluvan lisäksi saimme luvan pilotointiin molempien varhaiskasvatussyksiköiden johtajilta.

Kesäkuun alussa 9.6.2023 jalkauduimme itse yhteistyöpäiväkoteihimme toteuttamaan satuhierontatuokioita, jonka jälkeen jätimme työvälineen pilotointiin osallistuneisiin päiväkotiryhmiin hyödynnettäväksi kesäkuun ajaksi. Satuhierontatuokioihimme osallistui vain lapset lukuun ottamatta viimeistä tuokiota, jossa oli yksi ryhmän aikuinen mukana. Pidimme tuokiot ilman ryhmien tuttuja aikuisia, jotta näkisimme miten, satuhieronnan ohjaus toimii, kun ohjaamassa ovat vieraat aikuiset. Tällä tavalla varmistimme, että työväline toimii työntekijöistä riippumatta. Jokainen ryhmä sai työvälineen omaksi pilotoinnin jälkeen. Satuhierontatyövälineen lisäksi pilottiin osallistuneille varhaiskasvattajille lähetettiin ohjeet satuhierontaan ja saatekirje, josta kävi ilmi toiveemme työvälineen käyttämiseen sekä siitä palautteen antamiseen. Pyysimme heitä sisällyttämään satuhierontatuokioita toimintaansa kesäkuun ajan vähintään kaksi kertaa viikossa. Pilotointimme tarkoituksena oli saada palautetta valmiista satuhierontatyövälineestä sekä varmistaa sen toimivuus ja hyödynnettävyys käytännön tasolla.

8.4 Pilotointi ja arvioinnin menetelmät

Palautteen antamista varten annoimme pilotointiin osallistuneille varhaiskasvat-
tajille satuhierontatyövälineen ja saatekirjeen lisäksi kyselylomakkeen (Liite 2).
Lomakkeen avulla keräsimme anonyymin kirjallisen palautteen ennalta määrät-
tyyn päivään mennessä. Vastaamiseen annettiin aika-arvioksi 10 minuuttia. Lo-
make sisälsi kahdeksan suljettua kysymystä. Kysymyksiin vastattiin viisiportai-
sella Likert- asteikolla. Likert- asteikolla selvitetään vastaajan mielipidettä annet-
tuun väittämään (Vehkalahti, 2019, s. 35). Vastausten oli tarkoitus tuottaa meille
kuvailevaa tietoa. Lisäksi kyselylomakkeessa oli kaksi avointa kysymystä, joiden
tarkoitus oli antaa meille suuntaa satuhierontakorttien mahdolliseen jatkokehittä-
miseen.

9 ARVIOINNIN TULOKSET

9.1 Palautekyselyn tulokset

Palautekyselymme (Liite 1) teimme anonyymina paperisena jokaisen kolmen lap-
siryhmän henkilöstölle. Näin pystyimme säilyttämään anonymiteetin ja varmista-
maan, että jokaisella olisi mahdollisuus kertoa oma rehellinen näkemys korttien
käytettävyydestä. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää miten kortit toimivat käytän-
nössä 3–5-vuotiaiden lasten ryhmissä. Kyselyyn heillä oli aikaa vastata kaksi viik-
koa. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Saimme neljä vastausta. Palaute-
kyselymme sisälsi kahdeksan strukturoitua kysymystä, sekä kolme avointa kysy-
mystä. Valitsimme kyselyyn itse monivalintaväittämät, jotta palautteesta sai-
simme mahdollisimman tarkan käsityksen korttien toimivuudesta käytännössä,
oliko niitä helppo käyttää sekä mitä mieltä yhteistyötahot olivat korteista. Vas-
tausvaihtoehtoja monivalintaväittämiin olivat: täysin samaa mieltä, melko samaa
mieltä, en osaa sanoa, melko eri mieltä ja täysin eri mieltä. Palautetta opinnäyte-
työstä saimme neljältä kyselyyn vastanneelta. Palautteet antoivat näkökulmaa
opinnäytetyön kehittämiseen, mutta vastaajien määrä jäi vähäiseksi.

Vastaajien mukaan satuhierontakorttien käyttö edellytti hieman alkuvalmisteluja. Keravan varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan, että ilmaisuun muokattavat oppimisympäristöt tarvitsevat etukäteissuunnittelua. Välineiden on hyvä olla saatavilla helposti. (Keravan kaupunki, 2022, s. 77). Suunnittelutyö korteissa oli tehty jo etukäteen. Selvitimme, kuinka paljon vastaajat joutuivat tekemään alkuvalmisteluja, johon sisältyi myös etukäteissuunnittelu. Kaksi vastaajista oli täysin samaa mieltä, että he eivät joutuneet tekemään alkuvalmisteluja. Yksi vastaajista oli melko samaa mieltä valmisteluiden suhteen. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että hän oli joutunut tekemään alkuvalmisteluja ennen korttien käyttöä. (Liite 2)

Satuhieronnankorttien hyödyllisyys liittyi korttien käytettävyyteen. Vastaukset kertovat, että korttien käyttäminen koettiin helpoksi, sillä kolme neljästä oli vastannut täysin samaa mieltä, väittämään ”satuhierontakorttien käyttö oli helppoa”. Melko samaa mieltä oli yksi vastaajista. Halusimme varmistaa, että satuhieronnan toteuttaminen olisi mukavaa. Vastaukset jakautuivat tasaisesti positiivisen puolelle, tulos oli siis odotustemme mukainen. (Liite 2)

Jokainen kasvattaja kokeili kortteja pienryhmän kanssa, ja jokainen satuhierontahetki oli onnistunut. Puolet vastaajista koki, että satuhierontakortit tukivat 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaitoja ja loput vastaajista eivät tieneet oliko työvälineellä vaikutusta kaveritaitoihin. Vastaajista kolme neljästä käyttäisi satuhierontakortteja uudestaan ja yksi melko varmasti. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että kortteja ei tarvitse muokata. Kolme vastaajaa muokkasi satuhierontakortteja. Avoimissa kysymyksissä vastaajat antoivat palautetta kuvan ja tekstin muokkaamisesta, ohjeiden yksinkertaistamisesta, sekä tukikuvien lisäämisestä. (Liite 2)

Avoimissa kysymyksissä vastaajilla oli mahdollisuus vaikuttaa kertomalla vapaasti kehittämissuhteita ja toiveita työvälineen jatkokehittämistä ajatellen. Tahdoimme tietoa minkä ikäisten kanssa vastaajat käyttivät satuhierontakortteja. Tavoitteena oli 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaitojen vahvistaminen, mutta pienryhmät voivat koostua eri-ikäisistä lapsista. Vaihtelu ikäjakaumassa ilmeni vastauksissa. Kaksi vastaajaa käytti työvälinettä 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä

ja toiset kaksi vastaajaa käytti 5–6-vuotiaiden lasten kanssa. Toisessa kysymyksessä saimme kehitysehdotukseksi:

Kortit olivat selkeitä niitä ei tarvitse muokata. Ohjeet voisi olla hieman yksinkertaisempia ja tukikuvat olisivat kiva lisä. Korttien kuvat olivat väärinpäin. Kuva ja tarina samoin päin, eli lapset pystyisivät katsomaan/seuraamaan tarinaa kuvan kautta/avulla. Luin tarinan lapsille ennen hieronnan alkua ja minua häiritsi, että kuva oli lapsille väärinpäin. (Liite 2)

Vastaajilla oli mahdollisuus kertoa vapaasti ajatuksia korteista, vastaukseksi saimme:

Jotta tarinan ”opetus” jäisi lapsille mieleen, olisi kyllä hyvä vielä keskustella lasten kanssa tapahtumasta. Ennen hieronnan alkua katsottiin kuvaa ja juteltiin siitä. Sama hieronnan lopuksi keskustelua tarinasta ja itse hieronnasta miltä se tuntui jne. Tosi kiva idea! Mielelläni ottaisin itselleni käyttöön. Satuhierontahetki oli rauhallinen. Ohjeet olivat selkeät ja lapsen helposti toteuttaa. Meidän ryhmämme lapset tykkäsivät hieronnasta paljon, että halusivat kortit myös kotiin. (Liite 2).

9.2 Tekijöiden itsearviointi

Kaksi tiimimme jäsentä kävi pilotoimassa satuhierontakortit kolmessa yhteistyölapsiryhmässämme. Suunnitelmamme mukaisesti jokaisesta ryhmästä, joissa korttien pilotointi toteutettiin, oli lapsista valikoitu pienryhmä, joka pääsi osallistumaan kokeiluun. Saimme ohjaukseen erilaisia näkökulmia, kun pienryhmät olivat eri kokoisia. Pilotointia analysoidessamme kiinnitimme huomiota anonymiteettiin ja opinnäytetyössä mainitsemme ryhmät numeroina.

Pilotoidessamme satuhierontakortteja huomioimme, että paikka oli meille uusi. Tämä myös antoi näkökulmaa, kuinka satuhierontakortit toimivat, jos ympäristö sekä lapset ovat vieraita. Ensimmäisenä satuhierontakortit olivat käytössä huomattavasti isommalla ryhmällä kuin seuraavilla kerroilla. Lasten lukumäärä perustui siihen, kuinka monta lasta oli paikalla. Tässä ryhmässä mukaan satuhierontaan pääsi 10 lasta. Ensin kävimme lasten kanssa läpi mitä meillä on mukana ja mitä korttien kuvissa tapahtuu. Keskustelimme korteista, sekä kerroimme, keitä olemme. Päätimme valita ohjaukserralle kolme erilaista korttia. Ohjasimme toimintaa ja kaikki sujui suunnitellusti. Jokaisen sadun jälkeen vaihdoimme rooleja,

hierojasta tuli hierottava ja päinvastoin. Hieroimme molemmat yhtä lasta ja loput lapset jaoimme pareiksi. Toinen meistä luki satua ja toimi esimerkkinä hieroen yhtä lasta ja toinen hieroi mallin mukaan. Ohjausta oli helppo toteuttaa valmiiden korttien avulla.

Toisessa ryhmässä oli hieman vähemmän lapsia ja saimme hierontaan viisi lasta mukaan. Alku toteutettiin samalla tavalla kuin ensimmäisessä ryhmässä, mutta toinen meistä luki sadun ja toinen sanoitti lapsille mitä hierotaan. Tässä pienessä ryhmässä toinen meistä näytti esimerkkiä hieronnasta, kun toinen luki satua. Totesimme, että pieni ryhmä, jossa on mahdollista huomioida kaikki lapset, ja jolloin yksi aikuinen pystyy lukemaan satua, ja toinen sanoittamaan hierontaa on paras satuhierontaa ajatellen.

Kolmannella ohjaukerralla saimme mukaan satuhierontaan viisi lasta ja yhden työntekijän. Kokeilimme kolmen sijaan viittä erilaista satua. Hieronta toteutui samalla tavalla kuin ensimmäisen ryhmän kanssa. Hieronnan lopuksi keskustelimme korteista ja niiden hahmoista. Annoimme ryhmän työntekijöille luvan jakaa koteihin kuvat sadusta ja kortin kuvasta. Pilotointi oli kokonaisuudessaan onnistunut.

10 POHDINTA

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) on antanut ohjeeksi opinnäytetyölle, että opinnäytetyön tulee olla tarkkaan kuvattu, huolellisesti tehty, sekä rehellisesti kirjoitettu (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.). Näihin kolmeen asiaan kiinnitimme tarkasti huomiota omassa opinnäytetyössämme. Jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa tiimillemme oli selkeää, että kun kohderyhmään kuuluu varhaiskasvatukseen ikäisiä lapsia, on anonymiteettiä kiinnitettävä erityistä huomiota. Koska

satuhieronta menetelmänä on henkilökohtainen kokemus jokaiselle lapselle, päätimme luopua lasten havainnoinnista osana tutkimusta ja keskittyä siihen, miten satuhierontakorttimme toimivat työvälineenä varhaiskasvatuksessa. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisessa tutkimuksessa teorian osuus on tarvittava, teorialla viitataan tutkimuksen viitekehykseen eli tutkimuksen teoreettiseen osuuteen. Opinnäytetyössä käsittelemme kattavasti varhaiskasvatukseen ja satuhierontaan liittyvää teorian tietoa. Kokonaisuudessaan tutkimuksen luotettavuuden teorian lisäksi vaikuttaa metodien, tutkimus etiikka ja luotettavuuden hahmottaminen (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, kysely ja dokumenteista kerätty tieto. Tutkimuksen aikana on mahdollista käyttää näistä menetelmistä useampi huomioiden tutkittava ongelma sekä tutkimuksen resurssit. (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Käytimme opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmän puolistrukturoitua lomakekyselyä. Lomakekysely sopii hyvin hypoteesien testaamiseen ja siitä saatu tieto on helposti määriteltävissä. Puolistrukturoitu kysely antaa mahdollisuuden tarkastella etukäteen valittuja teemoja, mutta vapauden tarkentaa niitä kysymyksillä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Palautteen keräämisen lomakekyselyillä teimme anonyymina. Näin jokaisella vastaajalla olisi oikeus olla juuri sitä mieltä, mitä todellisuudessa olivat. Vastaajien ei myöskään tarvitsisi olla huolissaan henkilöllisyytensä paljastumisesta opinnäytetyössä. Lisäksi turvasimme opinnäytetyön luotettavuutta lähettämällä tutkimusluvan turvallisen sähköpostin kautta, sekä keräämällä palautteen paperisena.

Eettisyydestä pidimme huolen siten, että tuotimme satuhierontakorttimme alusta loppuun itse. Satuhierontamenetelmä on rekisteröity tavaramerkki, joten ilmoitimme satuhierontakorttiemme kehittämisen sekä opinnäytetyöstämme Satuhieronta.fi verkkosivun ylläpitäjälle Sanna Tuoviselle. Ylläpitäjät lisäävät sivustolle kaikki valmiit opinnäytetyöt, jotka käsittelevät satuhierontaa. (Satuhieronta, i.a.) Emme tahtoneet ottaa riskiä, että tahattomasti kopioisimme jo olemassa olevia vastaavanlaisia kortteja. Kortteja suunnitellessa huomioimme sen, että ne palvelisivat juuri varhaiskasvatuksen tarpeita. Kortteja tehdessämme otimme huomioon, että ne olisivat jokaiselle lapselle sopivat. Kortteja ei sukupuolitettu ja ne sopivat 3–5-vuotiaiden ikäryhmään. Kortit ovat varhaiskasvatuksen

arvopohjan mukaiset. Varhaiskasvatussuunnitelmassa on laadittu varhaiskasvatuksen arvoperusta (Opetushallitus, 2022, s. 20).

10.2 Oma ammatillinen kehittyminen

Tehdessämme opinnäytetyötä tutustuimme monipuolisesti aiheeseemme liittyvään tutkittuun tietoon. Omaa ammatillisuuden kehittymistä tapahtui varsinkin, kun ymmärsimme kuinka konkreettinen merkitys satuhieronnalla voi lapselle olla. Myös satuhieronnalla monipuolisuus yllätti meidät kaikki, kuinka montaa eri osa-aluetta se tukee lapsen kasvussa, kehityksessä, sekä oppimisessa. Monipuolinen perehtyminen tutkittuun tietoon auttoi meitä tarkentamaan, mitä me tahtoimme oman opinnäytetyömme avulla kehittää.

Kehittämispainotteinen opinnäytetyö oli kaikilla tiimin jäsenillä mielessä jo ensimmäisistä päivistä lähtien. Myös opinnäytetyömme tarkoitus sekä tavoite olivat alusta asti melko selkeät. Tahtoimme kehittää konkreettisen pedagogisen työvälineen, josta hyötyvät varhaiskasvatuksessa aikuiset sekä lapset. Kommunikaatio ryhmässä toimi ja olimme asioista yhtä mieltä. Ryhmätyö oli helppoa, sillä jokaisella meistä oli kokemusta jo tiimityöskentelystä varhaiskasvatuksen parissa. Jokainen tiimimme jäsen valmistuu varhaiskasvatuksen sosionomiksi, mikä myös osaltaan teki aiheen valitsemisesta vaivatonta.

Sosionomin kompetenssien keskiössä ovat eettisyys, asiakastyö sekä työn kehittäminen. Sosionomi toimii ammattietiikan ja sosiaalialan arvojen mukaisesti. Asiakastyössä kohtaamme asiakkaita, sekä arvioimme heidän tarpeitaan. Kehitämme osaamistamme tutkimustietoa hyödyntäen. (Sosionomi AMK-tutkinnon kompetenssit, 2023.) Näiden kolmen tärkeän asian osalta onnistuimme opinnäytetyössämme hyvin. Korteissa huomioimme saavutettavuuden näkökulman. Kehitimme toimivat satuhierontakortit, tuotimme ne itse sekä arvioimme ne toimiviksi yhteistyötahon kanssa. Kehitimme korttejamme palautteen perusteella toimivaksi kokonaisuudeksi. Ammatillisen kasvumme kannalta opinnäytetyömme antoi lisää itsevarmuutta tulevaan varhaiskasvatuksen sosionomin toimenkuvaan. Oleellinen osa varhaiskasvatuksen sosionomin työtä on pedagogisen

toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi, sekä kehittäminen. Työhön kuuluu myös kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy, joita kaveritaitojen harjoittelu ehkäisee. (Talentia, i.a.) Tämä opinnäytetyö mahdollisti meille uuden konkreettisen työvälineen luomisen, jonka pystymme kukin tahoillamme ottamaan käyttöön, ja hyödyntämään jatkossa omassa työssämme.

10.3 Johtopäätökset

Teimme satuhierontakortit, joiden käyttö on varhaiskasvatuksessa helppoa ja jotka tukevat lasten tunne- ja kaveritaitoja. Tavoitteina oli vahvistaa 3–5-vuotiaiden lasten kaveritaitoja sekä, ettei korttien käyttö vaatisi ennakkovalmisteluja. Lisäksi tahdoimme tarjota turvallisen ja mukavan hetken, jotta kaveritaitojen vahvistuminen olisi mieluisaa kaikille. Pilotointi lapsiryhmissä, toiminnalliset satuhierontatuokiot ja korttien pidempi aikainen käyttö vahvisti satuhierontakorttien toimivuuden. Näimme tiiminä, kuinka aikuisen rooli oli tärkeä lasten kanssa työskennellessä satuhieronnan parissa. Tämän vuoksi satuhieronta on ainutlaatuinen tilaisuus myös toteuttaa itseään myös ilmaisun keinoin. Tahdoimme että satuhierontahetki olisi mukava yhteinen hetki aikuisten ja lasten kesken.

Varhaiskasvatussuunnitelmaan perusteet rohkaisevat jokaista lasta keholliseen ilmaisuun. Harjoituksien, kuten draaman, tanssin tai leikin avulla voidaan tarjota lapsille mahdollisuus kehittää omaa kielellistä tai kehollista ilmaisua. Toiminnassa voidaan hyödyntää erilaisia työvälineitä kuten lastenkirjallisuutta. (Opetushallitus, 2022, s. 48) Satuhierontaa voidaan käyttää yhtenä näistä menetelmistä, vaikkei sitä ole erikseen mainittu varhaiskasvatussuunnitelman työvälineissä. Satuhieronnessa toisen lapsen tai aikuisen esimerkillä lapsille tarjotaan mahdollisuus keholliseen ilmaisuun. Kehon tuottama liike sormilla, käsillä, puhaltamalla esimerkiksi toisen lapsen selkään, tai niskaan voi olla jännittävä kokemus. Mutta samalla voi rohkaista lasta kokeilemaan uutta. Satuhieronnan sadut opinnäytetyössämme tuotimme itse juuri lapsille sopivaksi kokonaisuudeksi. Aikuisen lukevat sadut sekä esimerkkinä tuottama liike lapsille rohkaisevat heitä kokeilemaan uutta.

Kaveritaitojen kehittyminen on hyvin merkityksellistä hyvien vuorovaikutussuhteiden kehittymistä ajatellen. Kaveritaidot kehittyvät merkittävästi varhaiskasvatuksessa ensimmäisten kaverisuhteiden myötä. (Laaksonen, 2022, s. 5.) Tämän tutkitun tiedon pohjalta on tärkeää tukea lasten kaveritaitojen vahvistumista mahdollisimman monipuolisesti eri materiaalien ja menetelmien avulla. Satuhierontakorttimme kuuluvat tämänlaisiin kaveritaitojen kehittymistä tukeviin materiaaleihin.

Palautteiden mukaan satuhierontakorttien käyttäminen onnistui 3–5-vuotiaiden lasten kanssa. Kortit, sekä menetelmä koettiin toimivaksi. Ilahduttavaa oli saada palautetta aikeista hyödyntää korttejamme jatkossa. Kyseessä oleva kommentti antoi luottamusta, siihen että kortteja oikeasti käytettäisiin työvälineenä. Vaikka satuhieronta ei menetelmänä ollut välttämättä kovin tuttu monelle, innostivat satuhierontakortit kokeilemaan uutta. Oli myös ilahduttavaa nähdä, kuinka hyvin menetelmämme otettiin ennakkoluulottomasti vastaan varhaiskasvattajien keskuudessa.

10.4 Jatkokehitysideat

Palautteiden mukana tulleet jatkokehitysideat ovat konkreettisia esimerkkejä, miten voisimme kehittää satuhierontakortteja. Palautteissa yhtenä isona asiana kävi ilmi se, että korttiemme kuvat olivat väärinpäin tekstiin nähden. Se häiritsi myös meitä itseämme, kun olimme pilotoimassa satuhierontakorttejamme lapsiryhmissä. Kuvien kääntäminen helpottaisi korttien käyttöä, sillä silloin korttia lukiessa kuva näkyisi oikein päin. Toinen ajatus, mikä ilmeni palautteissa, oli tukikuvien käyttäminen helpottamaan satuhieronnan ymmärtämistä. Emme olleet ottaneet huomioon, kuinka tukikuvat voisivat helpottaa korttien käyttöä varsinkin suomea toisena kielenä puhuvien lasten kanssa. Kuvat voisivat kertoa selkeästi, mistä satuhieronnassa on kyse. Näiden kuvien avulla voitaisiin myös kertoa lapsille ennen satuhieronnan aloittamista, että mistä on kysymys.

Jatkossa satuhierontakorttejamme pystyttäisiin hyödyntämään myös perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijät voisivat tehdä yhteistyötä perheiden

kanssa ja antaa esimerkiksi tehtäväksi käyttää satuhierontakortteja myös kotona, kun päiväkodissa käsitellään kaveritaitoja. Huoltajat tai muu perhe voisivat tarjota lapselle yhteisen satuhierontahetken saman teeman äärellä, mitä on käsitelty varhaiskasvatuksessa.

Satuhierontakortteihin kuvitetut hahmot Pöllö, Pupu, Hiiri, Sammakko on kuvitettu juuri satuhierontakortteja varten, mutta näitä neljää hahmoa voitaisiin hyödyntää myös, kun keskustelisimme kaveritaidoista lasten kanssa. Tämän jatkoksi tunnekortit samoja hahmoja hyödyntäen tukisivat kaveritaitoja. Tunnekorteissa voisivat Pöllö, Pupu, Hiiri ja Sammakko esittää erilaisia tunteita. Tunteiden sanoittamiseen, sekä tunnistamiseen tarkoitetut kortit toimisivat myös keskustelun tukena lasten kanssa. ”Miltä hiirestä tuntuu, kun pupu pyytää anteeksi?” Kortissa Hiiri voisi hymyillä ja kuvassa lukea ”iloinen”. (Liite 4)

LÄHTEET

- Ahonen L. (2021). Lapsen lämmin kohtaaminen haastavissa kasvatustilanteissa. Teoksessa E. Kataja (toim.), *Lumoudu lapsesta, artikkeleita arkipedagogiikasta*. (s.68–80). <https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2022/03/lumoudulapsesta.pdf>
- Anttila, E. (2015). *Satuhieronta Väinölän päiväkodissa - koskettamisen taikaa* [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98465/Anttila%20Emilia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Asfordi, N., & Liberman, Z. (2020). Keeping friends in mind: Development of friendship concepts in early childhood. *Social Development*, 30(2), 331–342 <https://doi.org/10.1111/sode.12493>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a). *Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä*. Saatavilla 21.8.2023 <https://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Englund, K., Korhonen, H., & Niskanen, J. (2023). *Montessoripedagogiikan keinot kaveritaitojen kehittämisen tueksi* [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/791492/Englund_Korhonen_Niskanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Espoon kaupunki. (i.a.). *Yhteiskehittämisen ABC. Askeleet yhteiskehittämiseen Espoon oppimisympäristöissä* [Työkirja]. Saatavilla 20.11.2023 https://static.espoo.fi/cdn/ff/1Kc-yID1ngTsd0WzBR_Y2LLjVuTACP3_tRAs-vPaA8/1629461641/public/2021-08/Yhteiskehittamisen%20_tyokirja_saavutettava.pdf
- Granroth, A. (2020). *Satumetsän taikalipas. Toiminnallinen lorupaketti myönteisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen varhaiskasvatuksessa* [Opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334542/Granroth_AniOpinn%C3%A4ytety%C3%B6.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Haapsalo, T., Kirkkopelto, K., & Repo, L. (2016). *Mun ja sun juttu!* Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/23627/9789513938925.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Härkönen, J., Niemi, S., & Viitanen, M. (2023). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa. Kaveritaitotuokiot Kärsämäen ja Rantsilan päiväkoteihin* [Opinnäytetyö, Centria-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/801854/Harkonen_Niemi_Viitanen.pdf?sequence=2
- Jyrävä, M. (20.4.2023). *Jo 5-vuotiaiden taidoissa on merkittäviä eroja – Synnymä-kuukaudellakin on yllättävä vaikutus.* Helsingin sanomat. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009517212.html>
- Jääskinen, A-M. (2017). *Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen.* Lasten keskus ja kirjapaja Oy.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus & Vlasov, J. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit.* Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2012). *Pienen lapsen sosiaalisuus.* WSOY
- Keravan kaupunki (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelma.* <https://kerava.production.geniem.io/uploads/sites/2/2023/02/keravan-varhaiskasvatussuunnitelma-2022.pdf>
- Kirvesniemi, T., Poikolainen, J. & Honkanen, K. (2019). The Finnish day-care centre as an environment for learning social-emotional well-being. *Journal of Early Childhood Education Research*, 8(1), 26–46. <https://journal.fi/jecer/article/view/114103/67302>
- Kiukas, V. (2020). *Kaveritaitojen vahvistaminen toimintaterapiassa Integroiva kirjallisuuskatsaus* [Opinnäytetyö, Jyväskylän ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333065/Opinnaytetyo_STT16SM_Kiukas_Venla.pdf;jsessionid=37F1D63B988D87C703881E1899E841D5?sequence=2
- Koivula, M. (2010). *Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa.* [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto.]
- Koivula, M., & Huttunen K. (2018). Children’s Social-Emotional Development and its Support: Guest Editorial. *Journal of early childhood education research*, 7(2), 177–183. <https://journal.fi/jecer/article/view/114091/67290>

- Koponen, A., & Pieninkeroinen, T. (2019). *Tunne- ja kaveritaidot. Kiusaamisen ehkäisyn näkökulma* [Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/344624/koponen_anni_pieninkeroinen_tiina.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilka, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Luku Toiminnallinen opinnäytetyö kehittämistyönä. Art House.
- Kyllönen, T. & Trontti, T. (2021). *Kehittyvät kaveritaidot pienryhmissä: Kehittäminen iltapäivien pienryhmätoiminnan suunnitteluun ja arviointiin* [Opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/502588/Opinn%c3%a4ytety%c3%b6_Kyll%c3%b6nenTrontti.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Köngäs, M. (2019). *Tunneäly varhaiskasvatuksessa*. (1. p.). Ps Kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-942-7>
- L 540/2018. Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>
- Laaksonen, V. (2014). *Lasten vertaissuhdetaidot ja kiusaamisen ehkäisy esikoulun vertaisryhmissä* [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42805/978-951-39-5564-9_vaitos25012014.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Laaksonen, V. (2022). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. (1. p.). Ps Kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523702417>
- Laaksonen, V. (2022). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Leskisenoja, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä*. PS-Kustannus
- Lundström, S., Donner, P., & Heikkilä, M. (2022). Children excluding other children from play through passive resistance by ignoring and neglecting. *Journal of Early Childhood Education Research*, 11(2), 223-242. <https://journal.fi/jecer/article/view/119865/71436>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (13.9.2019). *Lapsen kaverisuhteet*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapsen-kaverisuhteet/>

- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2023). *Kaikille kaveri päiväkodissa. Vanhempainilta*. https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/09114319/mll_kaikille-kaveri-paivakodissa-www-2023.pdf
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (2023). *Mielenlukutaitoa! Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen*. https://cdn.mll.fi/prod/2017/08/09114900/mll_mielenlukutaitoa_www-2023.pdf
- Martikainen, S. (9.5.2023). *Päiväkodin toimintatuokiot kehittävät tunnetaitoja jo kymmenessä viikossa*. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/varhaiskasvatus/paivakodin-toimintatuokiot-kehittavat-tunnetaitoja-jo-kymmenessa-viikossa>
- Määttä, S., Koivula, M., Huttunen, K., Paananen, M., Närhi, V., Savolainen, H., & Laakso, M.-L. (2017). *Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa*. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset, 17/2017.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf
- Opetushallitus. (i.a.-a). *Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa*. Saatavilla 20.8.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lasten-sosioemotionaalisten-taitojen-tukeminen-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus. (i.a.-b). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa*. Saatavilla 21.8.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>
- Opetushallitus. (i.a.-c). *Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa*. Saatavilla 20.8.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lasten-sosioemotionaalisten-taitojen-tukeminen-varhaiskasvatuksessa>
- Paananen, P., & Pasanen, H. (2022). *Toiminnallinen tunne- ja kaveritaitopeli 4–6-vuotiaille kiusaamisen ehkäisemiseksi* [Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/782560/paananen_pasanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Pusa, S. & Tuovinen, S. (2021). *Nuutti Pikkukuutti. Maailman suloisin Satuhieronta –tarina*. Punamusta Oy
- Puura, K. (2019). *Näin kasvatat lapsestasi mukavan aikuisen*. WSOY
- Pölkki, S., & Tuohimaa, T. (2020). "Miten olla hyvä kaveri?" Kaveritaitojen tueminen varhaiskasvatuksessa elokuvaprojektin avulla [Opinnäytetyö, Oulun ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/356508/Polkki_Susanna_Tuohimaa_Terhi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Repo, L. (2015). *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*. PS-Kustannus
- Rosenthal, M., K., & Gatt, L. (2010). 'Learning to Live Together': training early childhood educators¹ to promote socio-emotional competence of toddlers and pre-school children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(3), 373–390.
- Satuhieronta (i.a). *Opinnäytetöitä*. Saatavilla 20.9.2023. <https://satuhieronta.fi/opinnaytetoita/>
- Sinkkonen, J. (2008). *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun.*, 2. painos., WSOY.
- Sosionomien AMK-verkosto (2023). *Sosionomi amk-tutkinnon kompetenssit*. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>
- Talentia. (i.a.). *Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva*. Saatavilla 18.11.2023. <https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtava-kuva/>
- Talka, M. & Sulkamoniemi, S. (2017). *Satuhieronta menetelmäksi päiväkotiin* [Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/130721/TalkaMarjaanaSulkamoniemiSanni.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tasa-arvoinen varhaiskasvatus. (i.a.-a). *Kaveritaidot*. Saatavilla 25.9.2023 <https://tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/aiheet/leikki-ja-vertaisryhmatoiminta/kaveritaidot/>
- Tasa-arvoinen varhaiskasvatus. (i.a.-b). *Leikin sukupuolittuneet käytännöt*. Saatavilla 25.9.2023 <https://tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/aiheet/leikki-ja-vertaisryhmatoiminta/leikin-sukupuolittuneet-kaytan-not/>

- Tolonen, M-M. (2020). *Kaveritaitojen tukeminen. Menetelmäkansio varhaiskasvattajille* [Opinnäytetyö, Karelia-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/346628/Tolonen_Milja_2020_10_26.pdf.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tuovinen, S. (2014). *Satuhieronta. Läsnaolevan kosketuksen ja sadun taikaa*. WSOY.
- Vehkalahti, K. (2019). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>
- Vilkkä, H., & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.

LIITE 1. Saatekirje

1.6.2023

HEI, KERAVAN KAUPUNGILLA TOIMIVA VARHAISKASVATTAJA!

Saatekirje kaveritaitoja vahvistavan satuhierontamateriaalin pilotointiin.

Olemme neljä varhaiskasvatukseen suuntautunutta sosionomi opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Meillä on käynnissä opinnäytetyöprosessi, jonka tarkoituksena on luoda kaveritaitoja tukeva satuhieronta materiaali. Pääsette osallistumaan materiaalin pilotointiin, jonka avulla arvioimme ja kehittämme materiaalia. Materiaalin on tarkoitus olla helppo käyttöinen hektisen arjen keskelle. Materiaalin käyttöönotto ei vaadi erikseen valmisteluja, vaan on aina saatavilla.

Tulemme päiväkodillenne aloittamaan materiaalin pilotoinnin kesäkuun alussa, perjantaina 9.6. Jätämme materiaalin teille käyttöön ja toivomme, että jatkatte materiaalien pilotointia ryhmässänne kesäkuun ajan vähintään kaksi kertaa viikossa. Pilotointi vaatii teiltä suunnittelua satuhieronnan sisällyttämistä päivän toimintaan. Suosittelemme käyttämään materiaalia pienryhmissä aamupäivän aikana. Toivomme ryhmän jokaisen kasvattajan käyttävän materiaali sekä täyttävän kyselylomakkeen.

Pyydän sinua vastaamaan tämän kirjeen mukana olevaan kyselylomakkeeseen materiaalista ja sen toimimisesta. Palautteen avulla jatko kehitämme materiaalia. Kysely toteutetaan hyviä eettisiä tutkimuskäytänteitä noudattaen niin, että vastaajan anonymisuus säilyy. Kyselyyn voi vastata 22.6. asti. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia. Opinnäytetyö julkaistaan vuoden 2023 lopussa.

Kiitos paljon avustanne !

Ystävällisin terveisin Sanni Hyttinen, Lotta Kallioinen, Tiia Pyykkö & Maija Koponen

LIITE 2. Kyselylomake

KAVERITAITOJEN VAHVISTAMINEN SATUHIERONNAN AVULLA

Toivottavasti materiaalista oli iloa toiminnassa lasten kanssa. Mieltäsi materiaalin toimivuudesta olisi meille tärkeää opinnäytetyön arvioinnin kannalta.

Alla on lyhyt kysely, johon vastaamalla osallistut materiaalin toimivuuden arviointiin sekä kehittämiseen. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10 minuuttia.

Arvioi, kuinka paljon olet samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa.

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	En osaa sanoa	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Ennen korttien käyttöä en joutunut tekemään alkuvalmisteluja.	☐	☐	☐	☐	☐
Satuhierontakorttien käyttö oli helppoa.	☐	☐	☐	☐	☐
Satuhieronnan toteuttaminen oli mukavaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Toteutin satuhieronnan pienryhmälle.	☐	☐	☐	☐	☐
Satuhieronnan toteuttaminen pienryhmälle onnistui.	☐	☐	☐	☐	☐
Satuhieronta kortit tukivat 3-5-vuotiaiden lasten kaveritaitoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Käyttäisin näitä satuhierontakortteja uudestaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Muokkaisin satuhierontakortteja ennen seuraavaa käyttökertaa.	☐	☐	☐	☐	☐

Minkä ikäisten lasten kanssa käytit kortteja? _____

Miten muokkaisit kortteja jatkoa ajatellen? _____

Vapaa sana: _____

Arvostamme osallistumistasi opinnäytetyömme pilotointiin. Kyselylomakkeen vastauksia käytämme anonyymisti opinnäytetyömme kehittämiseen ja arviointiin.

LIITE 3. Alustus ja ohjeet satuhierontaan

MITÄ SATUHIERONTA ON?

Satuhieronnassa yhdistetään sadut, tarinat ja mielikuvitus kosketukseen ja hellään hierontaan. Hyvä kosketus ja sadut ovat kaksi lapsen kasvulle ja kehitykselle olennaista asiaa. Satuhieronnan avulla lapsen itsetunto paranee, sosiaaliset taidot ja motoriikka kehittyvät, nukahtaminen helpottuu ja stressi vähenee. (Tuovinen, 2014, s. 7.)

Satuhieronta tapahtuu kosketuksen kautta. Kosketuksella luodaan tarina hierottavan selälle. Hierontaa voi tehdä myös käsiin, jalkoihin ja pään alueelle. Satuhieronnan aikana lapsi kuuntelee, kuvittelee ja vastaanottaa kosketuksen aikuisen läsnä ollessa. Hieronta auttaa lähentämään hierottavaa ja hierojaa. (Tuovinen, 2014, s.13.)

VINKKEJÄ SATUHIERONTAAN:

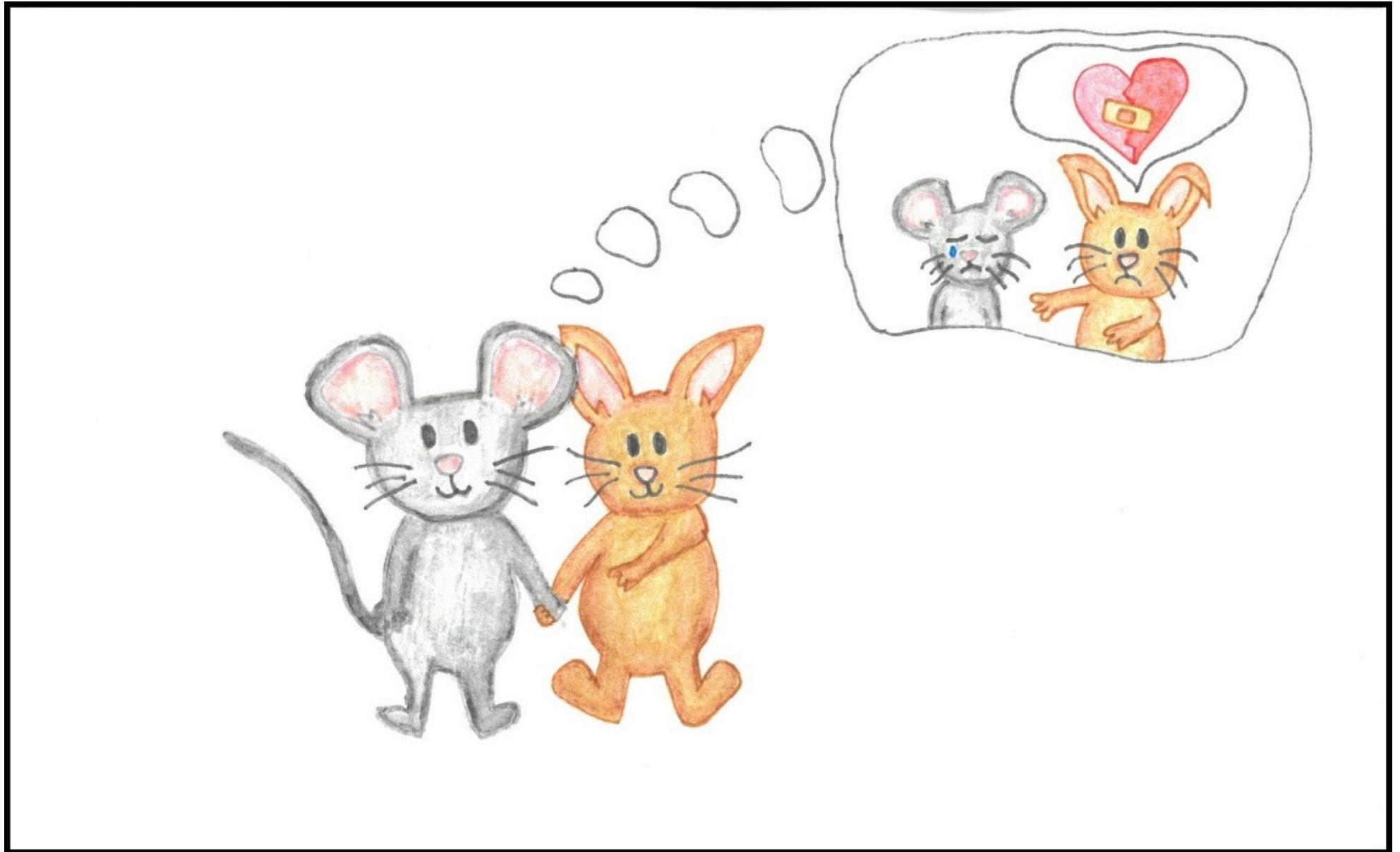
Ennen satuhieronnan aloittamista varaa aikaa rauhoittua ja valitse mahdollisimman rauhallinen paikka satuhieronnan toteuttamiselle. Kysy lupa ennen satuhieronnan aloittamista. Satuhieronta on aina vapaaehtoista hierottavalle kuin hierojallekin. Satuhieronta voidaan tehdä istuen tai maaten, tärkeintä on huomioida, että kaikilla on hyvä olla.

Satuhieronnan aloituksen ja lopetuksen merkiksi laske kädet hierottavan selälle pieneksi hetkeksi lepäämään. Kosketuksen tarkoitus on olla rauhoittavaa ja rentouttavaa, ei kutittavaa tai lihaksia muokkaavaa. Satua lukiessa hidasta omaa tahtiasi, lausu satu rauhallisesti ja anna kosketukselle aikaa.

Satuhieronnan jälkeen keskustele lapsen kanssa kokemuksesta. Lapselta voi kysyä esimerkiksi miltä hieronta tuntui sekä mikä tuntui erityisen mukavalta.

Tärkeintä on läsnäolo sekä se, että jokaisella on hyvä olla.

Lähteet Tuovinen, S. (2014). *Satuhieronta. Läsnäolevan kosketuksen ja sadun taikaa*. WSOY.

ANTEEKSI ANTAMINEN

Pupu on juuri pyytänyt Hiireltä anteeksi, mutta Hiiri jää murjottamaan lattialle. Hiiri menee yksin istumaan nurkkaan.

Pyöritä molempia käsiä yläselässä ja paina hieman.

Vie molempia käsiä lapaluista kohti lannetta

Hiiri miettii vähän aikaa, olisiko yhdessä leikkiminen kuitenkin kivaa?

Koskettele vuorotellen sormenpäillä yläselkää

Hiiri seuraa Pupun ja Sammakon leikkiä ja haluaisi päästä mukaan.

Vie molempia käsiä lapsen hartioilta selkärankaan kohti yhtä aikaa

Pupu tulee pyytämään Hiirtä mukaan leikkiin.

Hiiri aloittaa oman leikin, mutta huomaa ettei yksin ole yhtä kivaa leikkiä.

Tee käsillä kiemuroita toiselle puoliskolle selkää

Pupu tulee pyytämään Hiireltä uudestaan anteeksi ja ottaa Hiirtä kädestä kiinni.

Vie molempia käsiä hartioilta alaselkään yhtä aikaa.

Hiiri päättää, vaikka on vielä vähän vihainen Pupulle, Hiiri menee Pupun kanssa leikkimään.

Silitä lasta hellästi päästä

Hetken päästä hiiri on unohtanut koko riidan ja he jatkavat leikkiä yhdessä iloisina.

Piirrä paljon pieniä sydämiä lapsen selkään

Lopuksi laita kädet lapsen käsien tai selän päälle.

ANTEEKSI PYYTÄMINEN

Hiiri ja Pupu ovat toistensa parhaat ystävät.

Yhtenä päivänä heille tulee kuitenkin riita.
He huomaavat, että lattialla on jotain kimaltavaa
Hiiri ja Pupu löytävät lattialta aarteen.
Kimaltavan vaaleanpunaisen helmen.

Mutta kumpi sen näki ensin? Kenelle se kuuluu?
Väittelyn aikana helmi vierii kaapin alle piiloon.

Hiiri ja Pupu yrittävät molemmat saada helmen
pois kaapin alta erilaisilla pitkillä leluilla.

Ensin he kokeilevat junaradan palaa,
Sitten kynää ja vielä pitkää legorakennelmaa.

Hetken päästä Hiiri ja Pupu huomaavat, etteivät
yllä helmeen mitenkään ja alkavat mököttää.

Pupusta tulee niin vihainen, että se päättää
lyödä Hiirtä selkään legoilla ja lego rakennelma
hajoaa lattialle.

Hiiri alkaa itkeä ja Pupu lähtee leikkimään.

Hetken päästä Pupu kuitenkin huomaa, että Hiiri
itkee vieläkin. Pupu päättää, että nyt täytyy
pyytää anteeksi.

Pupu menee Hiiren viereen ja haluaa Hiirtä.
Pyytäen anteeksi hiireltä

Piirrä sormilla iso sydän lapsen selän keskelle

Paina hellästi kämmenillä lapsen lapaluita

*Tee sormenpäillä liike, kuin nostaisit lattialta
helmen. Tee sormenpäillä nopeaa liikettä
lapsen selässä, kuin kimalhusta.*

*Tee sormenpäillä yhteneväisiä silmukoita
selkärangasta kohti käsivarsia*

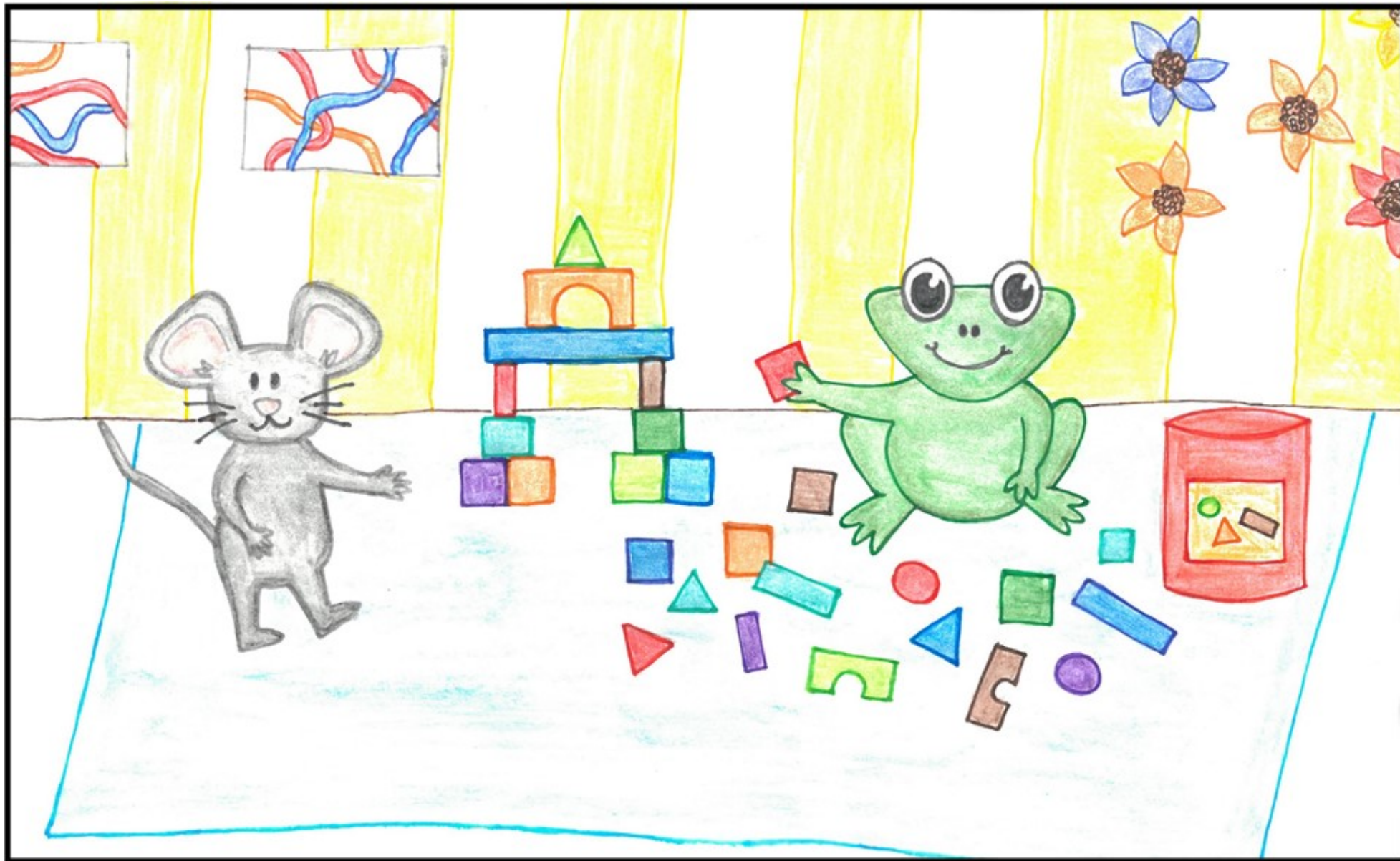
*Vie molempien käsien kämmensyrjiä
vuorotellen lapsen selkärangan vierestä.*

*Laita käsi nyrkkiin ja hiero kevyesti lapsen
selkää nyrkillä.*

*Taputtele nopeasti molemmilla käsillä
vuorotellen ikään kuin legot tippuisivat*

Tee sormilla sadetta lapsen selkään.

*Aseta molemmat kädet lapsen hartioille ja
silitä selästä.*

JAKAMINEN

Olipa kerran ystävykset Sammakko ja Hiiri.
Sammakko oli loikkinut päiväkotiin aikaisin aamulla

ja päättänyt ruveta leikkimään rakennuspalikoilla,
sillä siitä se piti kovasti.

Sammakko pinosi ainakin yksi..., kaksi..., kolme...,
neljä...,
viisi palikkaa päällekkäin! Kun se yritti asettaa
kuudennen
palikan rakentamansa tornin huipulle, se sortui
yhtäkkiä
niin, että palikat lentelivät sinne tänne.

Samalla huoneeseen hipsi nopeilla askelilla Hiiri,
Sammakon hyvä ystävä.
Hiiri kysyi: "saisinko rakentaa kanssasi palikoilla?"

Sammakko kuitenkin keräsi nopeasti
kaikki palikat ympäriltään ja piti ne itsellään.

Sitä suututti ja harmitti tornin sortuminen,
eikä se halunnut antaa Hiirelle yhtäkään palikkaa.
Hiiri otti yhden palikan, mutta Sammakko otti sen
Hiiren kädeltä takaisin.

Hiiri alkoi itkemään, että pienet kyynelleet valuivat
pitkin sen pieniä poskia kuin sade.

Sammakko huomasi Hiiren pahoittaneen mielensä ja
ojensi sille osan palikoistaan ehdottaen, että
he voisivat rakentaa kaksi yhtä suurta tornia.

Hiiri innostui Sammakon ideasta kovasti ja pyyhki
kyynelleet poskiltaan.

Palikka palikalta he onnistuivat kumpikin
rakentamaan
valtavan korkean tornin.

Se ilahdutti heitä niin, että kumpikin hyppi tasajalkaa!

Tee kädellä nopeita painalluksia pitkän selkää alhaalta ylös.

*Paina vuorotellen molempia käsiä käyttäen yhteensä viisi kertaa
rauhallisesti pitkän selkää alhaalta ylös.*

Naputtele nopeasti ympäri selkää käyttäen sormenpäitä.

Kipittele kevyesti sormenpäillä.

Tee selälle käsillä liike, kuin kaapisit palikoita lattialta.

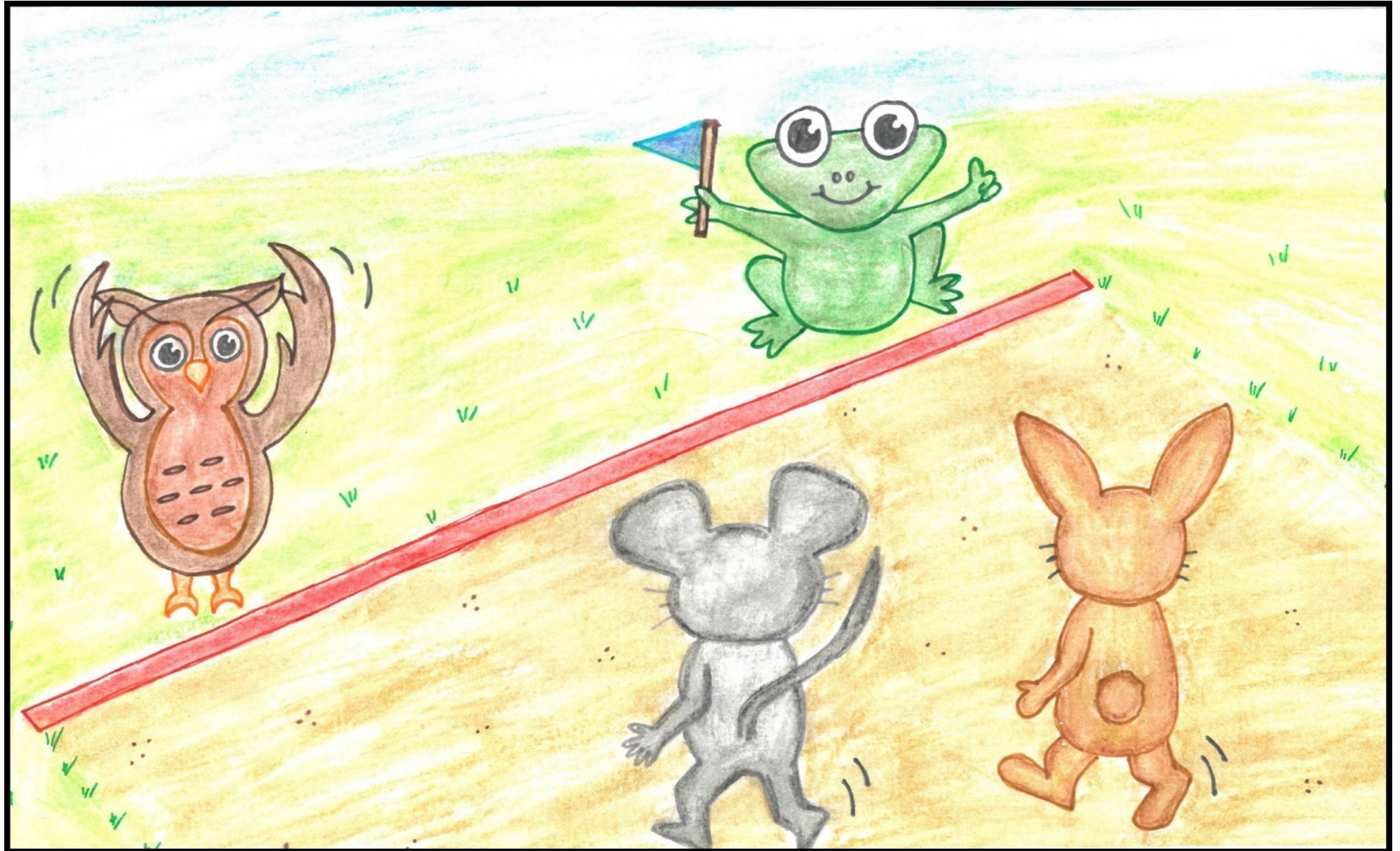
*Vedä kädellä viiva selän poikaa sivusuunnassa ensin oikealle,
sitten vasemmalle.*

Tee ylhäältä alas pitkän selkää sormenpäillä ikään kuin sadetta.

*Vedä selkään kahdella sormella yhtä aikaa samanpituiset viivat
vierekkäin.*

Pyyhkäise selkää poikittain kämmenellä kerran edestakaisin.

Tee molemmilla käsillä yhtä aikaa ikään kuin tasajalkahyppyjä.

KANNUSTAMINEN

Neljä ystävää Sammakko, Pupu, Pöllö ja Hiiri miettivät, mitä haluaisivat leikkiä.

Pupu ehdotti muille juoksukilpailua. Pöllö ja Sammakko eivät tykänneet Pupun ehdotuksesta, mutta Hiiri innostui niin, että se oikein tärisi innostuksesta!

Kaverukset sopivat, että Pöllö ja Sammakko saisivat toimia Hiiren ja Pupun juoksukilpailun yleisönä.

He piirsivät yhteistuumin hiekkaan piiiiitkän maaliviivan.

Pöllö ja Sammakko lähettivät kilpailijat matkaan sanomalla yhteen ääneen "valmiina – paikoillanne – hep!" Ja niin Hiiri ja Pupu lähtivät juoksemaan, kumpikin omalla tavallaan.

Hiiri mennä kipitti minkä pienistä jaloistaan pääsi. Pupu taas hyppeli pitkiä loikkia ja oli selvästi Hiirtä nopeampi.

Pöllö ja Sammakko olivat ihmeissään Pupun kovasta vauhdista ja innostuivat kannustamaan tätä kovasti huutaen ja hurraten. Pupu tuli iloiseksi ja jatkoi matkaansa entistä kovemalla vauhdilla.

Hiiri oli kuullut kavereidensa kannustavan Pupua ja huomannut olevansa sitä paljon hitaampi. Se tuli surulliseksi ja lopetti juoksemisen. Sitä harmitti, että se polki jalkaansa maahan. Ystävykset näkivät Hiirtä harmittavan ja alkoivat kannustaa myös sitä. Hiiri kuuli ystäviensä kannustuksen ja kipitti maaliin eikä sitä haitannut laisinkaan, ettei se voittanut kilpailua.

Paina selkää hahmoja luetellessa kädellä neljä kertaa.

Värisytä kättä selällä.

Piirrä sormella pitkä viiva selkää pitkän ylhäältä alas.

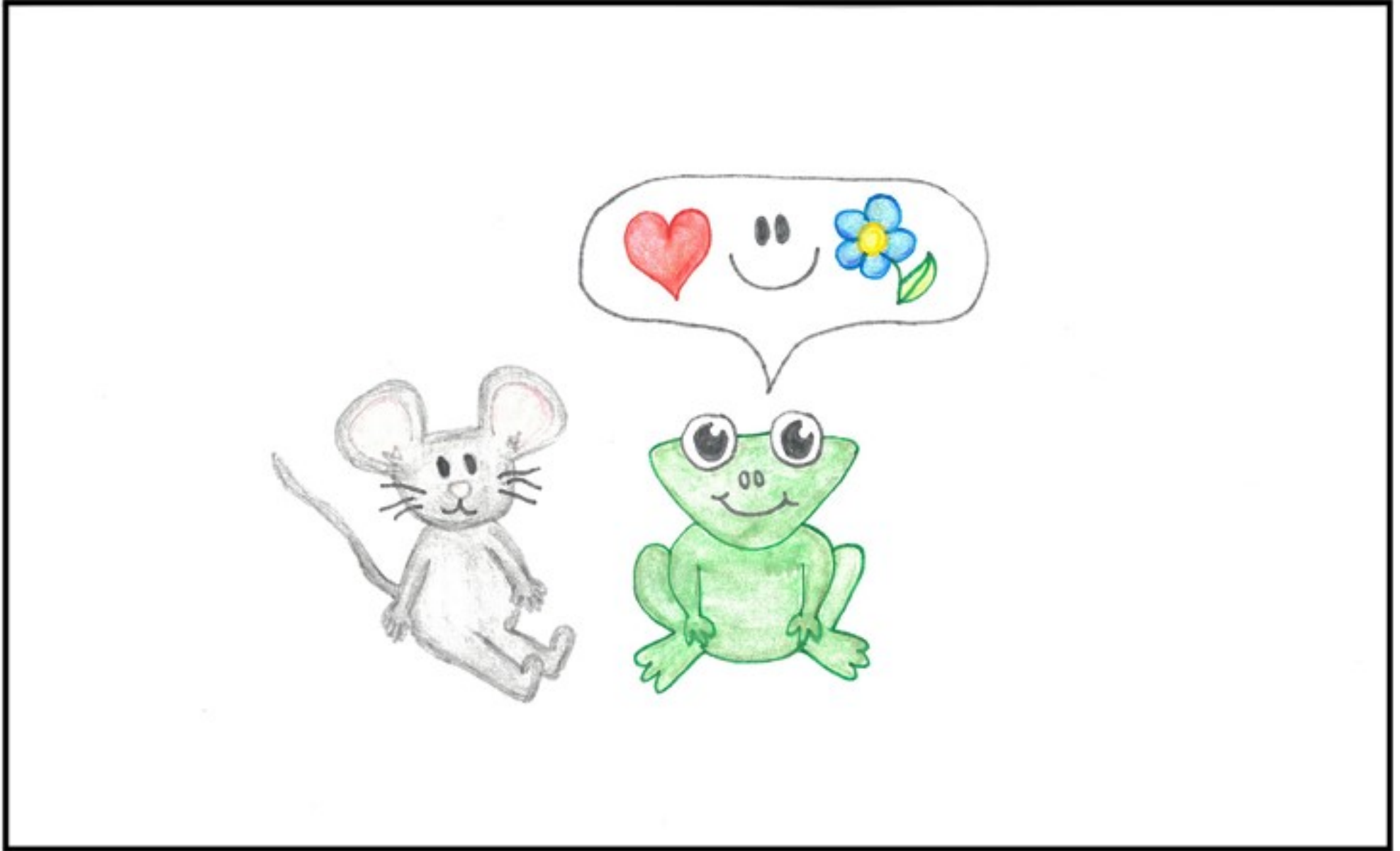
Kipittele selkää pitkän alhaalta ylös nopeasti sormenpäitä käyttäen.

Tee selkään kädellä painaen isoja loikkia alhaalta ylös.

Tee nopeasti selkään kädellä painaen isoja loikkia alhaalta ylös.

Tamppaa kädellä selkää muutaman kerran.

Kipittele selkää pitkän alhaalta ylös nopeasti sormenpäitä käyttäen.

KAUNIIT SANAT

Hiiri ja sammakko leikkivät päiväkodissa yhdessä.

Mutta tänään Sammakko on kiukkuinen, sillä äiti oli kieltänyt ottamasta uutta lelua päiväkotiin mukaan. Sammakko istuu yksin nurkassa.

Hiirestä on kurjaa, kun sammakkoa harmittaa ja päättää lohduttaa sammakkoa.

Hiiri sanoo sammakolle: Sinähän olet todella hyvä piirtämään, piirretään yhdessä.”

Sammakko on hiljaa eikä halua vastata hiirelle.

Hiiri pohtii hetken mikä tekisi sammakon iloiseksi ja jatkaa. ”Eikä Minua ei haittaa, vaikka sinun lelusi jäi kotiin, koska meillähän on aina kivaa yhdessä.” toteaa Hiiri.

Hiiri huomaa, että sammakko alkaa hymyilemään kauniista sanoista.

Hiiri vielä toteaa lopuksi: ”Sinun kanssasi olen oppinut piirtämään.”

Niin kaverukset päättävät lähteä yhdessä piirtämään yhteisen piirustuksen.

silittlele käsiä aloittaen hartioista

paina hellästi nyrkillä eri kohdasta selkää

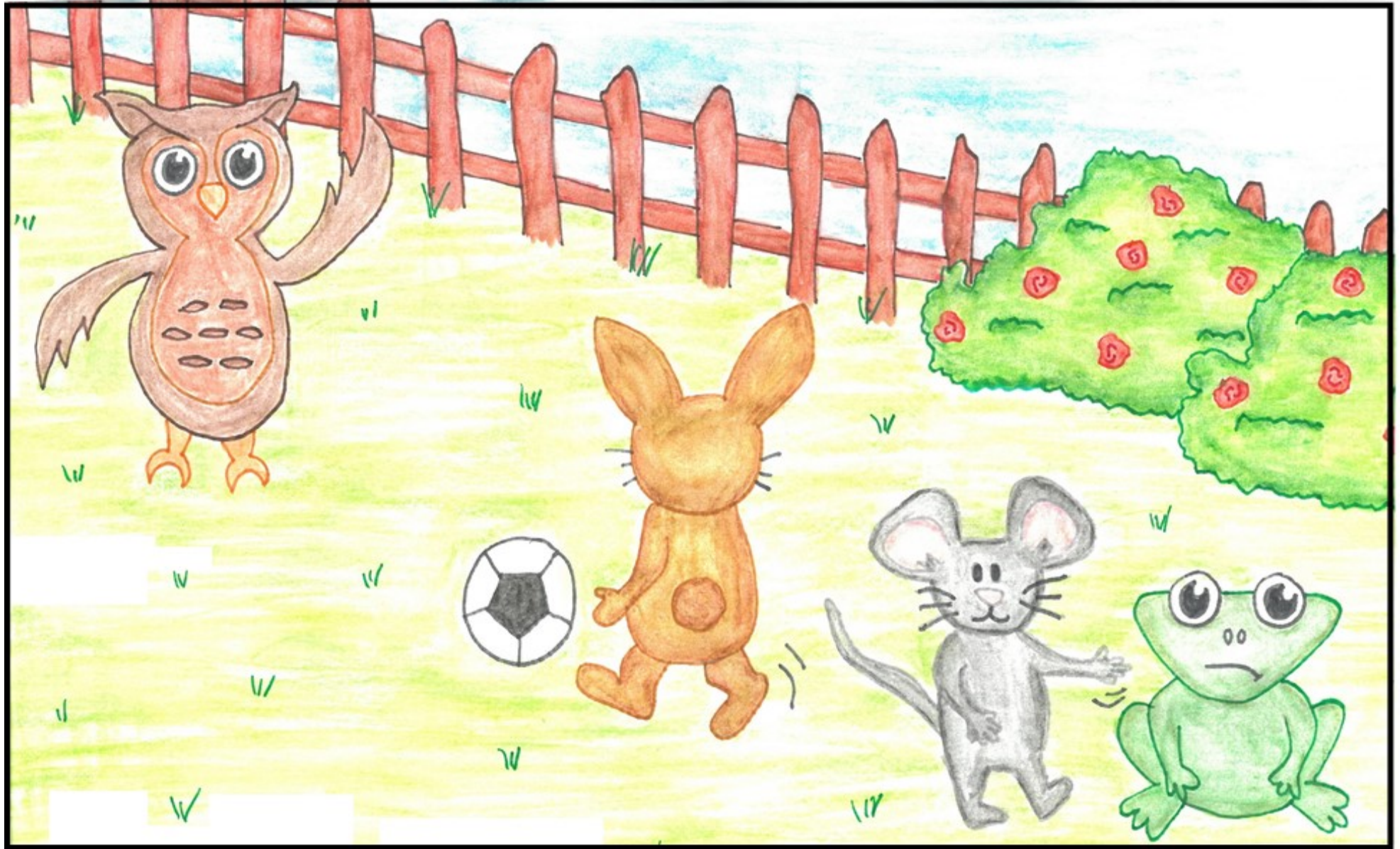
Taputtele selkää ympäriinsä kädellä

Tee hymynaamoja selkään sormella

sivele kädellä pitkän selkää edestakaisin

tee yksi suuri aurinko selkään

piirtele kavioita selkään sormella

MUKAAN OTTAMINEN

Pöllö, pupu ja hiiri leikkivät yhdessä päiväkodin pihalla ja miettivät mitä voisivat leikkiä yhdessä.

Pöllö ehdottaa pupulle ja hiirelle voisivatko he leikkiä yhdessä piilosta.

Pupu ja Hiiri vastaavat yhteen ääneen ”tietenkin, leikitään vaan”.

Hetken päästä kaikki piilot kaverukset olivat käyneet läpi ja on aika keksiä seuraava leikki. Pupu ehdottaa seuraavaksi. ”Hei mun lempi leikki on hippa, voitaisiinko leikkiä sitä seuraavaksi.”

Pöllö ja hiiri ovat innoissaan ajatuksesta ja alkavat jahdata toisiaan.

Hiiren juoksennellessa pihaa ympäri hiiri meinaa kompastua uuteen punaiseen jalkapalloon.

Hiiri huutaa ja sanoo pallon nähdessään, että ”voidaanko pelata yhdessä jalkapalloa” ja kaverukset alkavat pelaamaan. Samalla hetkellä hiiri huomaa sammakon istuvan kivellä.

Hiiri juoksee sammakon luokse ja kysyy ”haluatko tulla mukaan pelaamaan jalkapalloa”.

Sammakko vastaa ”Mielelläni tulen” ja lähtee juosten pelaamaan.

Hivele koko kädellä selkää isoilla liikkeillä

Juokse sormilla selkää pitkän, kuin leikkisit hippaa

Tee pallon muotoja selkään sormella päällä

Sivele kädellä koko kehon läpi alhaalta ylös aloittaen varpaista

liikuttele sormea, selkää vasten, kuin potkisit palloa.

KIITTÄMINEN

Hiiri ja pupu viettivät Hiiren syntymäpäiviä.

Hiiri oli hankkinut pupulle lahjapaketin, mikä oli iso neliönmuotoinen laatikko.

Hiiri oli innoissaan lahjasta, että se ei meinannut pysyä paikoillaan.

Se juoksi ja hyppi riemuissaan ympäriinsä ja mietti koska olisi aika avata pupun antama lahja.

Kun pupu katsoi taivaalla lentävää lentokonetta ja sen jälkeen katsoi hiirtä.

Hiiri oli jo avaamassa lahjapakettia. Paketista paljastui suuri juuston palanen, jonka päällä luki "paljon onnea!".

Hiiri oli niin innoissaan lahjastaan, että alkoi heti nakertamaan suurta juustoaan.

Kun hiiri oli jo syönyt juustostaan suuren palasen, niin näki kun pupu istui surullisena penkillä.

Pupu katsoi surullisena hiirtä ja sanoi että odotti hiireltä yhtä sanaa, kun antoi lahjan.

Hiiri mietti, että mitä sanaa pupu olisi voinut tarkoittaa, ja että sana olisi hyvin tärkeä. Sitten Hiiri muisti, että eräänä päivänä hiiri äiti oli opettanut, että aina kun saa jotain, pitäisi sanoa kiitos.

Siispä Hiiri halasi pupua ja sanoi pupulle "Kiitos lahjasta". Pupu alkoi hymyilemään ja sanoi "ole hyvä ystäväni

Piirrä sormella neliöitä selkään

Kipittele sormenpäillä ympäri selkää

Liikuta sormeja selällä, niin kun lentokone lentää

Liikuttele sormia selällä, kun nakertelisit juustoa

Taputtele hellästi kädellä ympäri selkää

piirrä iso sydän selkään

paina pää selkää vasten ja kuuntele kaverin hengitystä.

TOISEN KOSKEMINEN

Pöllö ja hiiri leikkivät hippaa. Pöllö on juuri saanut Hiiren kiinni Ja on Hiiren vuoro saada Pöllö kiinni.

Paina kevyesti käsillä vuorotellen eri kohtiin selkää

Hiiri saa Pöllön kiinni. Pöllöstä tulee hippa.

Pysäytä kädet lapsen hartioille ja paina hellästi.

Pöllö yrittää ottaa taas hiirtä kiinni

Tee pyörivää liikettä käsillä ympäri lapsen selkää

Hippaleikin aikana, Hiiri kompastuu lattialla olevaan legopalikkaan.

Pyyhkäise molemmilla käsillä vuorotellen lapsen selkää

Hiiren polveen sattuu, kun hän kaatuu lattialle.

Pyörittele käsiä lapsen polvissa ja säärissä

Pöllö huomaa, että Hiireen sattui.

Pyyhi molemmilla käsillä samanaikaisesti lapsen selkärangasta kohti olkapäitä

Pöllö tulee Hiiren viereen ja kysyy mitä tapahtui.

Pysäytä hetkeksi kädet lapsen yläselkään

Hiiri kertoo Pöllölle, että kaatui ja polveen sattuu.

Liu'uta molemmilla käsillä lapsen takareisistä polviin asti kaksi kertaa

Pöllö lohduttaa Hiirtä ja silittää Hiiren selkää.

Silitä yhdellä kädellä lapsen selkää

Hiiren polvikipu paranee ja he lähtevät ulos keinumaan.

Keinuta kerran selästä molemmilla käsillä

TOISEN KUUNTELEMINEN

Ystävykset Hiiri ja Pupu olivat yhdessä pihalla. Hiiren kesäloma oli juuri alkamassa ja sen mielessä oli niin paljon asioita, että sitä melkein pyörrytti!

Hiiri päätti kertoa ajatuksistaan Pupulle, mutta tämä ei kuunnellut Hiiren kertomaa asiaa ollenkaan, vaan katseli tuulessa heiluvia puiden oksia sekä taivaalla rauhallisesti liikkuvia pilviä.

Hiiri pyysi Pupua kuuntelemaan, sillä olihan hänellä tärkeää asiaa kerrottavanaan.

Pupu ei kuitenkaan edelleenkään tuntunut kuuntelevan, vaan oli alkanut laskemaan aidan vieressä kasvavia kukkia: "yksi..., kaksi..., kolme...".

Hiiri hermostui ja kertoi Pupulle, ettei hänestä tuntunut mukavalta se, ettei Pupu kuunnellut häntä. Silloin Pupu tajusi pahoittaneensa Hiiren mielen, pyysi anteeksi ja hörsti pitkiä korviaan!

Hiiri alkoi kertomaan kuinka kesälomalla olisi mukavaa pelata auringonpaisteessa jalkapalloa ja syödä valtavan paljon jäätelöä!

Pupu oli samaa mieltä, Hiiren kesälomasuunnitelmat kuulostivat upeilta. Sitten oli Hiiren vuoro kuunnella, kun Pupu kertoi myös omasta lomastaan.

Molemmille tuli hyvä mieli, kun kaveri kuunteli mitä asiaa oli kerrottavana.

Piirrä sormella selkään muutaman kerran ympyrää.

Liikuta kämmentä hitaasti edestakaisin ja ympäri selkää.

Piirrä sormella selkään numerot 1,2 ja 3.

Piirrä sormilla selkään pitkät pupun korvat.

Tee molemmilla kämmenillä iso ympyrä koko selän yli.

Piirrä sormilla pieniä sydämiä ympäri selkää.

VUORON ODOTTAMINEN

Pöllö tuli päiväkodin pihalle ja lensi
heti keinujen luokse niin vauhdilla,
että kävi kova tuulahdus sen päästessä perille.

Keinut olivat kuitenkin varattuja, mutta yhdessä
niistä keinui Pöllön hyvä ystävä Hiiri.

Hiiri oli ottanut ihan itse kovat vauhdit.
Pöllö katseli, kuinka taitavasti se osasi
keinua edes takaisin niin kovaa!

Keinuminen näytti mukavalta ja Pöllö olisi itsekin
halunnut päästä sitä kokeilemaan, muttei
millään olisi malttanut odottaa vuoroaan.

Pöllö kuitenkin tiesi, että jos se halusi päästä
keinumaan, oli sen odotettava kärsivällisesti.
Odotellessaan vuoroaan se piirsi toisella jalallaan
hiekkaa ympyrän, ...sitten toisen...
ja vielä kolmannenkin.

Piirtämiseen kyllästyttyään Pöllö istui
maahan odottamaan ja huomasi maassa
kipittelevän pieniä mustia muurahaisia.
Yhtäkkiä Pöllö kuuli Hiiren huutavan sille:
"keinu on vapaa, sinun vuorosi!"

Odottelu olikin mennyt mukavasti ja Pöllö
lennähti suoraa tietää keinun kyytiin.
Pöllö kiitti vielä Hiirtä ja otti sitten
hurjimmat vauhdit mitä sillä oli koskaan ollut.

*Pyyhkäise toisella kädellä nopeasti yli koko selän ja
puhalla kevyesti niskaan/hiuksiin.*

Tee kädellä keimuvaa liikettä edestakaisin selällä.

Paina toisella kädellä rauhallisesti keskelle selkää.

Piirrä selkään sormella hitaasti kolme isoa ympyrää.

Kipittele nopeasti ympäri selkää käyttäen sormenpäitä

*Tee kädellä hitaasti isoa keimuvaa liikettä edestakaisin
selällä.*